

Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή

Ε΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Δήμητρα Φλώρου, *Εκπαιδευτικός Π.Ε.*

Νικόλαος Στεφανόπουλος, *Εκπαιδευτικός Π.Ε.*

Ευσταθία Χριστοπούλου, *Σχολική Σύμβουλος Π.Ε*

ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Ηλίας Γ. Ματσαγγούρας, *Καθηγητής, Εθνικό και*

Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Κωνσταντίνος Παπαχρήστος, *Σχολικός Σύμβουλος*

Αναστασία Μελίστα, *Εκπαιδευτικός Π.Ε.*

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Αθανάσιος Τσιούσης, *Σκιτσογράφος - Εικονογράφος*

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ηΚΑΙ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ

Αλεξάνδρα Χ. Κουλουμπαρίση

Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

ΕΞΩΦΥΛΛΟ:

Αχιλλέας Δρούγκας, *Εικαστικός Καλλιτέχνης*

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

"ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ - MULTIMEDIA A.E."

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ

Ομάδα Εργασίας

Αποφ. 16158/6-11-06 και 75142/Γ6/11-7-07 ΥΠΕΠΘ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Δήμητρα Φλώρου Νικόλαος Στεφανόπουλος
Ευσταθία Χριστοπούλου

Εκδοτικός Οίκος
Α. Α. ΛΙΒΑΝΗ

Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή

Ε΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

**Γ΄ Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 / Κατηγορία
Πράξεων 2.2.1.α: «Αναμόρφωση των προγραμμάτων
σπουδών και συγγραφή νέων εκπαιδευτικών πακέτων»**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Δημήτριος Γ. Βλάχος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ *Πρόεδρος του*
Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

**Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων βιβλίων και
παραγωγή υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού με
βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Δημοτικό και το
Νηπιαγωγείο»**

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Γεώργιος Τύπας
Σύμβουλος του Παιδαγ. Ινστιτούτου

Αναπληρωτής Επιστημ. Υπεύθ. Έργου
Γεώργιος Οικονόμου
Σύμβουλος του Παιδαγ. Ινστιτούτου

**Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το Ευρωπαϊκό
Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους.**

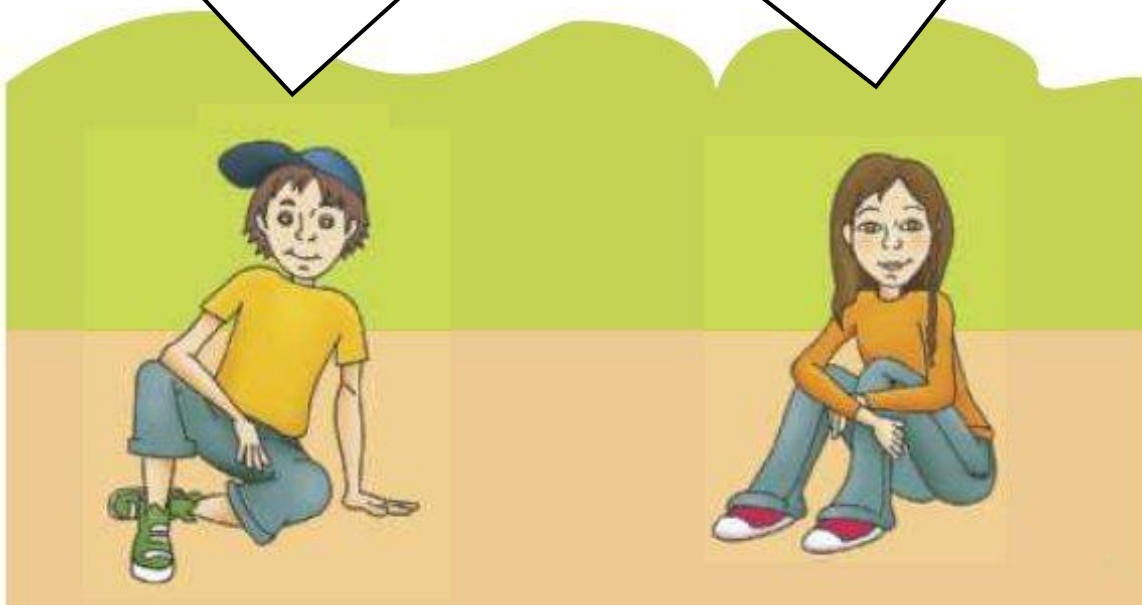
Γεια! Είμαι η Δανάη,
μαθήτρια της Ε΄
Δημοτικού, όπως κι εσύ.

Κι εγώ είμαι ο
Αλέξανδρος,
συμμαθητής
της Δανάης.

Έλα κι εσύ στην παρέα μας, για να γνωρίσουμε τον ρόλο μας ως πολίτες. Θα μελετήσουμε μαζί τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις μας και θα μάθουμε την οργάνωση της Πολιτείας μας. Οι γνώσεις αυτές θα μας βοηθήσουν στις αποφάσεις που παίρνουμε για ζητήματα που αφορούν εμάς και τους άλλους.

Όλοι μαζί θα βρούμε τρόπους δράσης, ώστε να φτιάξουμε μια κοινωνία με ενεργούς και υπεύθυνους πολίτες.

Είμαστε όλοι πολίτες

Σ' αυτήν την ενότητα

- θα συζητήσουμε για τις ομάδες, στις οποίες ανήκουμε, και για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που έχουμε ως μέλη τους .
- θα διερευνήσουμε την ιδέα του πολίτη, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του.
- θα διαπιστώσουμε πως η ιδέα του ενεργού και υπεύθυνου πολίτη είναι αρκετά παλιά.
- θα μάθουμε τι είναι έθνος, τι είναι κράτος και πώς γινόμαστε πολίτες του Ελληνικού κράτους .
- θα προβληματιστούμε, θα συζητήσουμε και θα εκφράσουμε τις απόψεις μας για τον πολίτη στον κόσμο σήμερα .
- θα αναλύσουμε προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι άνθρωποι στον τόπο μας και αλλού και θα προτείνουμε λύσεις .
- θα αναζητήσουμε τρόπους δικής μας συμμετοχής στην επίλυση αυτών των προβλημάτων.

... Κι όλα αυτά θα μας βοηθήσουν να γίνουμε ενεργοί και υπεύθυνοι πολίτες.

Κεφάλαιο 1

Πού ανήκω;

Πολύ κουραστική η διαδρομή, αλλά το ευχαριστήθηκα!

Αύριο πάλι προπόνηση.

Η ομάδα σας είναι αχτύπητη! Θα συζητήσω με την οικογένειά μου, αν μπορώ να γίνω μέλος κι εγώ!

Όλοι οι άνθρωποι έχουμε ανάγκες, όπως είναι η ανάγκη για επικοινωνία και ψυχαγωγία. Για να τις ικανοποιήσουμε δημιουργούμε ομάδες. Τα μέλη μιας ομάδας έχουν κοινούς στόχους και για να τους επιτύχουν βοηθάει το ένα μέλος το άλλο. Έτσι συμμετέχουν σε κοινές δραστηριότητες. Για παράδειγμα, στην ομάδα ποδηλασίας προπονούμαστε όλοι μαζί και προσπαθούμε να επιτύχουμε καλύτερες επιδόσεις. Τα μέλη μιας ομάδας έχουν δικαιώματα και υποχρεώσεις και οφείλουν να τηρούν τους κανόνες της ομάδας που ανήκουν.

Τηρώντας τους κανόνες της ομάδας μας, εμείς στην ποδηλασία, φοράμε πάντα το κράνος και τις επιγονατίδες μας την ώρα της προπόνησης. Επίσης, κάθε Τρίτη συμμετέχουμε στην προπόνηση υποχρεωτικά.

1. Η πρώτη ομάδα, στην οποία ανήκει κάθε άνθρωπος, είναι η οικογένεια.

Διαβάζουμε το κείμενο και απαντάμε στις ερωτήσεις:

Η οικογένεια είναι η ομάδα ανθρώπων, στην οποία ανήκεις από τη γέννησή σου.

Η οικογένεια αποτελείται από τη μητέρα, τον πατέρα και από ένα ή περισσότερα παιδιά . Άλλοι άνθρωποι που ανήκουν στην οικογένεια είναι η γιαγιά, ο παππούς, οι θείοι, τα ξαδέλφια ...

- Τι περιμένεις να κάνει η οικογένεια σου για σένα όταν είσαι στενοχωρημένος; Τι κάνεις εσύ όταν κάποιος είναι άρρωστος στην οικογένειά σου;
- Ποιες δραστηριότητες κάνετε όλοι μαζί ως μέλη της οικογένειας;
- Ποια δικαιώματα και ποιες υποχρεώσεις έχει το κάθε μέλος της οικογένειάς σου;
- Οι παρακάτω κανόνες ισχύουν στη δική σου οικογένεια;

Τα παιδιά ζητούν την άδεια των γονιών τους για κάθε έξοδό τους από το σπίτι.

Όλες οι διαφορές μεταξύ των μελών της οικογένειας λύνονται με διάλογο.

Γράψε κι εσύ έναν άλλο κανόνα που ισχύει στην οικογένεια σου: .....

2. Μια άλλη ευρύτερη ομάδα, στην οποία ανήκεις, είναι το σχολείο.

Διαβάζουμε το κείμενο και συζητάμε.

Στην Ελλάδα ο νόμος ορίζει ότι τα παιδιά πρέπει να παρακολουθήσουν το σχολείο από την ηλικία των 5 έως την ηλικία των 15 χρόνων. Οι περισσότεροι μαθητές συνεχίζουν την εκπαίδευσή τους και στο Λύκειο μέχρι την ηλικία των 18 χρόνων. Στη συνέχεια, πολλοί επιλέγουν να συνεχίσουν τις σπουδές τους σε άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα .

Το σχολείο αποτελείται από πολλές ομάδες, οι οποίες συνεργάζονται μεταξύ τους με στόχο την πρόοδο των μαθητών και την καλή λειτουργία του σχολείου. Οι ομάδες αυτές είναι των μαθητών, των δασκάλων, των γονέων και άλλων εργαζομένων .

- Ποιες δραστηριότητες μοιράζονται στο σχολείο οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές;
- Ποια δικαιώματα και ποιες υποχρεώσεις έχουν τα παιδιά που φοιτούν στο σχολείο;
- Να προτείνεις σημαντικούς κανόνες για τη λειτουργία του σχολείου .
- Εσύ κι οι συμμαθητές σου ανήκετε υποχρεωτικά στην ομάδα των μαθητών της Ε΄ τάξης . Τι άλλο όμως σας ενώνει και αποτελείτε μια ομάδα;

3. Οι περισσότεροι άνθρωποι αποτελούν μέλη του συνόλου των πιστών μιας θρησκείας.

Διαβάζουμε το κείμενο και συζητάμε.

Κάθε άνθρωπος έχει το δικαίωμα να επιλέγει το θρήσκευμά του . Σε όλες τις πολιτισμένες κοινωνίες προστατεύεται αυτό το δικαίωμα .

Οι περισσότεροι Έλληνες είναι Χριστιανοί Ορθόδοξοι. Γι' αυτό και στο Σύνταγμα της χώρας μας αναφέρεται ότι «επικρατούσα θρησκεία στην Ελλάδα είναι η θρησκεία της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας του Χριστού» .

Ανάμεσα στους κατοίκους της Ελλάδας υπάρχουν και πιστοί άλλων Εκκλησιών (καθολικοί, προτεστάντες κ.ά.) ή άλλων θρησκειών (Μουσουλμάνοι, Εβραίοι κ.ά.). Υπάρχουν και άνθρωποι οι οποίοι είναι χωρίς θρήσκευμα.

Εκκλησία είναι το σύνολο των πιστών της χριστιανικής θρησκείας.

• Τι ενώνει τους πιστούς της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας του Χριστού;

4. Διαβάζουμε το παρακάτω κείμενο και συζητάμε για τον κοινωνικό ρόλο της Εκκλησίας μας.

Ο κοινωνικός ρόλος της Εκκλησίας είναι σε πολλές περιπτώσεις σημαντικός. Η Εκκλησία ενισχύει οικονομικά και στηρίζει πνευματικά τους ανθρώπους, που σε κάποια περίοδο της ζωής τους έχουν

ανάγκη. Προσφέρει τροφή και στέγη σε άπορους συμπολίτες μας. Λειτουργεί οικοτροφεία, ορφανοτροφεία, γηροκομεία, νοσοκομεία, παιδικές κατασκηνώσεις. Επίσης, διενεργεί αποστολές βοήθειας σε κράτη που βρίσκονται σε εμπόλεμη κατάσταση, ανεξάρτητα από τις θρησκείες που πιστεύουν οι λαοί αυτών των κρατών. Βοηθάει με πολλούς τρόπους σε διάφορες περιπτώσεις μεγάλων καταστροφών (σεισμοί, πλημμύρες κτλ.) αποστέλλοντας ανθρωπιστική βοήθεια και εθελοντικό προσωπικό. Επιπλέον, σε πολλές ενορίες λειτουργούν κατηχητικά σχολεία και κέντρα νεότητας με παιδικές χορωδίες, τμήματα όπου τα παιδιά μπορούν να μάθουν μουσικά όργανα, βυζαντινή μουσική, παραδοσιακούς χορούς, αγιογραφία, χρήση υπολογιστών κ.ά.

- Να συζητήσετε με τον ιερέα της ενορίας σας για το κοινωνικό έργο της Εκκλησίας στην περιοχή σας. Πώς θα μπορούσαν να συμμετέχουν σε αυτό το έργο τα παιδιά; (σεισμόπληκτοι, άποροι, πυροπαθείς κτλ.)

5. Είδαμε μέχρι τώρα ότι μπορεί να ανήκουμε σε ομάδες είτε από τη γέννηση μας είτε υποχρεωτικά είτε επειδή εμείς επιλέγουμε ή δημιουργούμε κάποιες ομάδες.

Μια από τις ομάδες που επιλέγει να συμμετέχει μπορεί να είναι κι η παρέα της γείτονα σου.

- Γιατί η παρέα της γειτονιάς σου αποτελεί ομάδα;
- Γιατί συμμετέχει σ' αυτήν;
- Πώς γίνεται κάποιος μέλος της;
- Τι ενώνει τα μέλη της;

Τα παιδιά της γειτονιάς μου πρότειναν να μπω στην παρέα τους, γιατί μαζί διασκεδάζουμε!

4. Τώρα λοιπόν, αφού μάθατε τι είναι ομάδα και πώς δημιουργείται, παρατηρήστε τις παρακάτω εικόνες και ενώστε τα παιδιά που είναι μέλη της ίδιας ομάδας:

Θα μου δώσετε μια συνέντευξη για την εφημερίδα της τάξης μας;

Πρέπει να γράψω το άρθρο για την εφημερίδα της τάξης μας.

Προστατεύουμε το περιβάλλον!

Θα αγοράσετε την εφημερίδα της τάξης μας;

συμμετέχουμε στην ανακύκλωση

Γιατί, κατά τη γνώμη σας, έγιναν μέλη σ' αυτήν την ομάδα;

Να επιλέξετε μια από αυτές τις ομάδες και να γράψετε τον σκοπό της, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μελών της. Τι ενώνει τα μέλη αυτής της ομάδας;

Νομίζω πως κι εγώ θα ήθελα να γίνω μέλος σε μια από τις παραπάνω ομάδες!

Μάθαμε ότι...

Μέλος είναι κάθε άνθρωπος που συμμετέχει σε κάποια ομάδα, δραστηριοποιείται για την επιτυχία των στόχων της και έχει δικαιώματα και υποχρεώσεις που ρυθμίζονται από τους κανόνες της ομάδας. Τα μέλη μιας ομάδας ενώνονται με κοινούς στόχους, αξίες και εμπειρίες.

Κάθε άνθρωπος μπορεί να είναι μέλος σε μία ή περισσότερες ομάδες .

Ανήκουμε σε μια ομάδα, επειδή γεννηθήκαμε σ' αυτήν (οικογένεια), επειδή το ορίζει ο νόμος (σχολείο) ή επειδή το επιλέξαμε (φίλοι).

Τα ονόματα είναι κάτι περισσότερο από λέξεις...

επίσκεψη στην τάξη

Πολύ περίεργος ο τίτλος αυτού του κεφαλαίου! Ας ψάξουμε λοιπόν να βρούμε τι περισσότερο είναι τα ονόματα! Μου αρέσουν οι εκπλήξεις!

Θα σας βοηθήσω κι εγώ. Ονομάζομαι Ανδρέας Νικολάου και είμαι δικηγόρος. Θα προσπαθήσω να απαντήσω στις ερωτήσεις σας. Μαζί θα δούμε πώς γινόμαστε πολίτες, δηλαδή μέλη της χώρας που ζούμε, της Ελλάδας.

1. Ας συμπληρώσει ο καθένας μας τα παρακάτω στοιχεία, για να δημιουργήσει την ταυτότητά του. Για όσα δε γνωρίζεις συμβουλέψου τους γονείς σου.

Όνομα		
Επώνυμο		
Τόπος γέννησής σου		
Τόπος γέννησης των γονέων σου	Πατέρας	Μητέρα
Σε ποιο δήμο είναι γραμμένοι οι γονείς σου;		
Πού ψηφίζουν;		
Σε ποιο δήμο είσαι εσύ γραμμένος/γραμμένη;		

Έχεις σκεφτεί ποτέ:

- Από ποιον πήρες το όνομά σου;
- Από πού πήρες το επώνυμό σου;
- Γιατί έχουμε όλοι όνομα;

Να σημειώσεις ποια από τις παρακάτω προτάσεις είναι σωστή (Σ) και ποια λανθασμένη(Λ);

Ο κάθε άνθρωπος παίρνει το όνομά του από τον Δήμο στον οποίο είναι γραμμένος .

Όλοι οι άνθρωποι έχουν δικαίωμα σε ένα όνομα και επώνυμο.

Οι άνθρωποι έχουν όνομα και επώνυμο κι έτσι φαίνεται η καταγωγή τους.

Το όνομα και το επώνυμο σου, που δηλώνουν την οικογενειακή σου προέλευση, ο τόπος γέννησής σου και ο Δήμος, στον οποίον είσαι γραμμένος, σου δίνουν το δικαίωμα να αποκτήσεις την **ιθαγένεια** μιας χώρας, δηλαδή να γίνεις **πολίτης**, αυτής της χώρας.

Αυτό είναι σημαντικό δικαίωμα, γι' αυτό οι περισσότερες χώρες του κόσμου έχουν συμφωνήσει ότι όλοι οι άνθρωποι πρέπει να έχουν ιθαγένεια, ώστε να έχουν όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του πολίτη αυτής της χώρας.

Στην Ελλάδα κάθε παιδί μετά τη γέννησή του γράφεται στο ληξιαρχείο.

Από εκείνη τη στιγμή έχει το δικαίωμα να αποκτήσει όνομα και ιθαγένεια.

Το παιδί που γεννήθηκε από Έλληνα ή Ελληνίδα, αποκτά από τη γέννησή του την ελληνική ιθαγένεια και είναι Έλληνας πολίτης.

Το παιδί που ζει στην Ελλάδα και δεν γεννήθηκε από Έλληνες γονείς, αποκτά την ελληνική ιθαγένεια αν πηγαίνει σε ελληνικό σχολείο.

Ληξιαρχείο: είναι μια υπηρεσία του Δήμου, η οποία καταχωρίζει σε ειδικά βιβλία γεγονότα που αφορούν την κατάσταση των πολιτών, όπως γεννήσεις, βαπτίσεις, γάμους, θανάτους.

Και τα παιδιά που υιοθετούνται και δεν έχουν την ελληνική ιθαγένεια, πώς την αποκτούν;

Στην Ελλάδα, όποιο παιδί υιοθετηθεί από Έλληνες πολίτες πριν γίνει 18 χρόνων, αποκτά την ελληνική ιθαγένεια.

2. Αν κάποιος ζει στην Ελλάδα αλλά δεν γεννήθηκε από Έλληνες πολίτες, μπορεί να αποκτήσει την ελληνική ιθαγένεια; Μελετάμε την ιστορία του Χαλίλ και συζητάμε:

Ο Χαλίλ γεννήθηκε στην Αίγυπτο και είχε την αιγυπτιακή ιθαγένεια. Όταν ήταν 18 χρονών ήρθε στην Ελλάδα για να σπουδάσει. Στα χρόνια των σπουδών του έμαθε την ελληνική γλώσσα και γνώρισε τον ελληνικό πολιτισμό.

Επειδή αποφάσισε να ζήσει εδώ μόνιμα, και ήταν ήδη ενήλικος, θέλησε να γίνει Έλληνας πολίτης. Σύμφωνα με τον νόμο, ύστερα από 7 χρόνια μόνιμης παραμονής στην Ελλάδα, είχε το δικαίωμα να κάνει αίτηση στον Δήμο διαμονής του, για να του χορηγηθεί η ελληνική ιθαγένεια. Η αρμόδια Υπηρεσία του Υπουργείου Εσωτερικών εξέτασε την αίτησή του και τον κάλεσε για συνέντευξη.

Ύστερα από λίγο καιρό, με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών απέκτησε την ελληνική ιθαγένεια, αφού έδωσε όρκο ότι θα τηρεί το Σύνταγμα και

τους νόμους του ελληνικού κράτους και θα εκπληρώνει τα καθήκοντά του ως Έλληνας πολίτης .

- Από ποια ηλικία μπορεί κάποιος να ζητήσει την ελληνική ιθαγένεια;
- Μπορούσε ο κ. Χαλίλ να ζητήσει την ελληνική ιθαγένεια αμέσως μόλις ήρθε στην Ελλάδα;
- Τι ερωτήσεις να του έκαναν άραγε στη συνέντευξη;

Ο τρόπος με τον οποίο απέκτησε την ιθαγένεια ο κ. Χαλίλ ονομάζεται πολιτογράφηση.

Μερικές φορές οι άνθρωποι φεύγουν από τη χώρα στην οποία γεννήθηκαν και της οποίας είναι πολίτες. Πηγαίνουν και εγκαθίστανται σε άλλες χώρες, για να εργασθούν (μετανάστες) ή αναγκάζονται να εγκαταλείψουν την πατρίδα τους λόγω πολέμου ή άλλων καταστροφών (πρόσφυγες). Αυτοί οι άνθρωποι, επειδή αποτελούν μέλη της κοινωνίας στην οποία πλέον ζουν, πολλές φορές επιθυμούν να γίνουν πολίτες της νέας χώρας στην οποία εγκαταστάθηκαν. Γι' αυτόν τον λόγο ζητούν να πολιτογραφηθούν, δηλαδή να αποκτήσουν την ιθαγένεια της χώρας όπου ζουν.

Στην Ελλάδα μάθαμε πώς γίνεται κάποιος πολίτης. Σε άλλες χώρες πώς γίνεται;

Ας δούμε για παράδειγμα τις ΗΠΑ. Όποιος γεννιέται εκεί αποκτά την αμερικανική ιθαγένεια. Αν ένα παιδί έχει τουλάχιστον έναν γονιό με αμερικανική ιθαγένεια και γεννηθεί σε άλλη χώρα, αποκτά επίσης την αμερικανική ιθαγένεια. Αυτό ισχύει και σε άλλες χώρες.

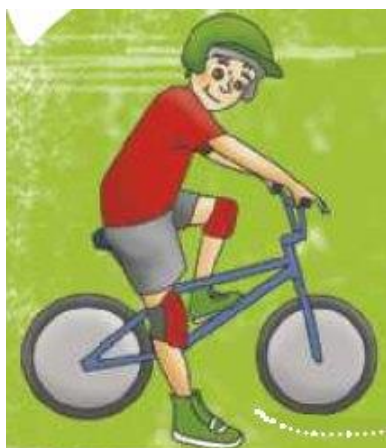

**3. Ποια είναι η δική σου ιθαγένεια;
Συμπλήρωσε τα παρακάτω στοιχεία για να δεις πώς
την απέκτησες.**

Εγώ γεννήθηκα ..... και είμαι
γραμμένος/γραμμένη στον Δήμο .....
Έχω την ..... ιθαγένεια και την απέκτησα
με .....

Μάθαμε ότι...

Κάθε άνθρωπος από τη γέννηση του έχει το δικαίωμα να ανήκει στον λαό μιας χώρας. Αυτό το δικαίωμα ονομάζεται **ιθαγένεια**. Είναι πολύ σημαντικό να έχουμε ιθαγένεια, γιατί έτσι γινόμαστε πολίτες με δικαιώματα και με υποχρεώσεις.

Κάθε χώρα με τους νόμους της ορίζει ποιοι είναι πολίτες της. Την ελληνική ιθαγένεια μπορούμε να την αποκτήσουμε με τους εξής τρόπους:

- α) με τη γέννησή μας από Έλληνα ή Ελληνίδα, ή
- β) λόγω φοίτησης σε ελληνικό σχολείο ή σε σχολείο που

**ακολουθεί το υποχρεωτικό ελληνικό πρόγραμμα
εκπαίδευσης και διδασκαλίας, για τα παιδιά που
ζουν στην Ελλάδα και οι γονείς τους δεν είναι
Έλληνες, ή
γ) με την πολιτογράφηση.**

Ζούμε όλοι μαζί στην Ελλάδα

Μια άλλη ευρύτερη ομάδα, στην οποία ανήκει κάθε άνθρωπος, είναι οι κάτοικοι της χώρας που ζει. Είμαστε κάτοικοι της Ελλάδας, αλλά δεν έχουμε όλοι τα ίδια δικαιώματα και τις ίδιες υποχρεώσεις, επειδή δεν είμαστε όλοι Έλληνες πολίτες.

επίσκεψη στην τάξη

Σήμερα καλέσαμε στην τάξη μας τους γείτονες μας, τον κ. Ηλία και την κ. Νάντια, για να συζητήσουμε ποια δικαιώματα και ποιες υποχρεώσεις έχει ο καθένας μας ως πολίτης ή απλός κάτοικος της χώρας μας.

Ονομάζομαι Νάντια και είμαι 40 ετών. Γεννήθηκα στην Ουκρανία και είμαι πολίτης της Ουκρανίας, αλλά ζω και εργάζομαι στην Ελλάδα.

Ονομάζομαι Ηλίας, είμαι 35 ετών, γεννήθηκα στην Αλεξανδρούπολη από Έλληνες γονείς και είμαι Έλληνας πολίτης.

Εμάς μας γνωρίζετε!
Είμαστε κι εμείς Έλληνες πολίτες.

► Η κ. Νάντια δεν έχει την ελληνική ιθαγένεια. Είναι αλλοδαπή.

1. Στις παρακάτω καρτέλες ο κ. Ηλίας, η κ. Νάντια, η Δανάη και ο Αλέξανδρος σας λένε ορισμένα από τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που έχουν.

Αφού τις διαβάσετε προσεκτικά, να συζητήσετε και να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν.

Έχω την ελληνική ιθαγένεια, είμαι πολίτης της Ελλάδας και γι' αυτό:

- Έχω βιβλιάριο υγείας.
- Κάθε χρόνο κάνω φορολογική δήλωση.
- Ψηφίζω στις ελληνικές δημοτικές και βουλευτικές εκλογές.
- Είμαι δημόσιος υπάλληλος. Γράφω στην τοπική εφημερίδα. Έχω θρησκευτική ελευθερία.
- Οφείλω να σέβομαι του νόμους της πατρίδας μου.

Έχω την ουκρανική ιθαγένεια, είμαι πολίτης της Ουκρανίας Εδώ και δέκα χρόνια ζω και εργάζομαι στην Ελλάδα και γι' αυτό:

- Έχω βιβλιάριο υγείας.
- Κάθε χρόνο κάνω φορολογική δήλωση.
- Ψηφίζω στις βουλευτικές εκλογές της Ουκρανίας.
- Εργάζομαι σε μια ιδιωτική εταιρεία.
- Γράφω στην τοπική εφημερίδα.
- Έχω θρησκευτική ελευθερία.
- Οφείλω να σέβομαι τους ελληνικούς νόμους.

Έχουμε την ελληνική ιθαγένεια, είμαστε Έλληνες πολίτες γι' αυτό:

- Έχουμε βιβλιάριο υγείας.
- Δεν κάνουμε φορολογική δήλωση, αλλά κάνουν οι γονείς μας.
- Όταν γίνουμε 17 χρονών, θα ψηφίζουμε στις δημοτικές και βουλευτικές εκλογές της Ελλάδας.
- Δεν εργαζόμαστε ακόμη, αλλά είμαστε μαθητές του σχολείου.
- Γράφουμε στην τοπική εφημερίδα τα νέα του σχολείου μας.
- Έχουμε θρησκευτική ελευθερία.
- Οφείλουμε να σεβόμαστε τους νόμους της πατρίδας μας.

• Γνωρίζουμε ήδη ότι ο κ. Ηλίας και η κ. Νάντια είναι κάτοικοι της Ελλάδας.

Μπορείτε να τους συγκρίνετε ως προς τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που έχουν; Ποιες ομοιότητες και ποιες διαφορές διαπιστώνετε; Γιατί;

• Ποια δικαιώματα και ποιες υποχρεώσεις έχει ο κ. Ηλίας που δεν έχουν η κ. Νάντια και τα παιδιά; Γιατί;

2. Η γραμμή του χρόνου...

Γράψε σε ποιες ομάδες μπορείς να συμμετέχεις ανάλογα με την ηλικία σου. Πώς αλλάζει αυτό όσο μεγαλώνεις; Χρησιμοποίησε και τις παρακάτω λέξεις.

πολίτης, παρέα, σχολείο, νηπιαγωγείο, φοιτητικός σύλλογος, σύλλογος εργαζομένων

Από τη στιγμή που γεννήθηκα είμαι πολίτης της/του ..... και μέλος της οικογένειάς μου.

Στα 5 μου χρόνια είμαι πολίτης της/του ..... μέλος της οικογένειάς μου και του .....

Στα 7 μου χρόνια είμαι .....
.....
.....
.....

Είμαι 10 χρονών. Είμαι .....
.....
.....
.....

Όταν θα γίνω 17... θα είμαι .....
.....
.....
.....
... και θα μπορώ να ψηφίζω στις εκλογές

Μάθαμε ότι...

Οι κάτοικοι μιας χώρας είναι μέλη μιας ευρύτερης ομάδας. Όλοι οι κάτοικοι της Ελλάδας ζουν με ελευθερία, ασφάλεια και δικαιοσύνη και οφείλουν να σέβονται τους νόμους της.

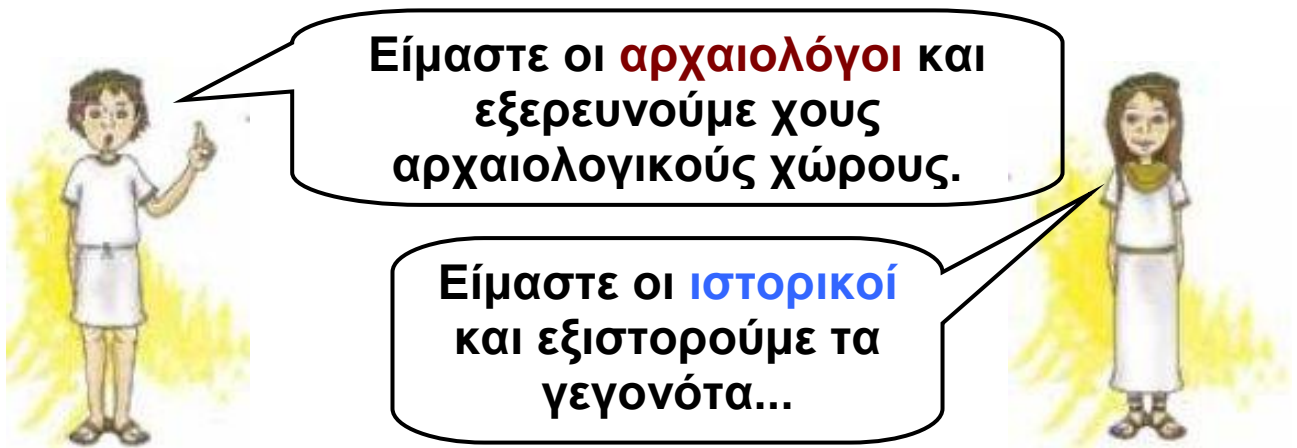
Όσοι από αυτούς έχουν την ελληνική ιθαγένεια, είτε με τη γέννησή τους είτε με πολιτογράφηση, είναι Έλληνες πολίτες και έχουν το δικαίωμα να εκλέγουν, να εκλέγονται και να καταλαμβάνουν δημόσιες θέσεις.

Περικλής, πολίτης Αθηναίος...

1. Επίσκεψη στους αρχαιολογικούς χώρους της Αθήνας

Περπατάμε στην Αθήνα και ανακαλύπτουμε τη ζωή των Αθηναίων πολιτών σία χρόνια του Περικλή. Τότε μια πόλη μπορούσε να αποτελεί κράτος. Για παράδειγμα, η αρχαία Αθήνα ήταν μια πόλη-κράτος. Χωριζόμαστε σε δυο ομάδες:

- ▶ Παρατηρήστε τις εικόνες των αρχαιολόγων, διαβάστε τα κείμενα των ιστορικών, που τις συνοδεύουν και πείτε ποια δικαιώματα και ποιες υποχρεώσεις είχαν οι Αθηναίοι πολίτες.

Φ. Φολτς: «Ο Περικλής αγορεύει στην Πνύκα»

Στην Πνύκα συνεδρίαζε η Εκκλησία του Δήμου, που ήταν η συνέλευση των Αθηναίων πολιτών. Συζητούσαν και αποφάσιζαν για σημαντικά θέματα της πόλης, όπως ο πόλεμος και η ειρήνη. Η συμμετοχή στην Εκκλησία του Δήμου ήταν δικαίωμα και υποχρέωση όλων των Αθηναίων πολιτών. Αν κάποιος δεν συμμετείχε, πλήρωνε πρόστιμο.

Τιμητικό ψήφισμα για δύο χορηγούς από τον Δήμο Αιξωνής

Οι Αθηναίοι πολίτες πρόσφεραν ένα μέρος της περιουσίας τους σε όφελος της πόλης (φορολογία). Για παράδειγμα, πλούσιοι Αθηναίοι αναλάμβαναν την εκπαίδευση και την πληρωμή μιας ομάδας δρομέων για τις λαμπαδηδρομίες που τελούνταν στη διάρκεια των Παναθηναίων (γυμνασιαρχία).

Το θέατρο του Διονύσου στη νότια πλαγιά της Ακρόπολης

Οι Αθηναίοι παρακολουθούσαν πολλές θεατρικές παραστάσεις, επειδή έτσι μορφώνονταν και ψυχαγωγούνταν. Η πόλη της Αθήνας προσέφερε

χρήματα στους άπορους πολίτες της, τα λεγόμενα
θεωρικά, για να παρακολουθούν κι αυτοί τις
παραστάσεις.

2. Στην αρχαία Αθήνα, σύμφωνα με τον νόμο του Περικλή (451 π.Χ.), Αθηναίοι πολίτες ήταν:

- Οι άντρες των οποίων και οι δύο γονείς κατάγονταν από τους δήμους της Αθήνας.
- Μόνο οι ενήλικοι άντρες (όσοι δηλαδή είχαν συμπληρώσει τα 18 τους χρόνια).

Πιστεύετε ότι ισχύουν σήμερα τα ίδια για τους Έλληνες πολίτες; Μπορείτε να συγκρίνετε τον πολίτη τότε και τώρα και να διατυπώσετε τα συμπεράσματά σας.

Τότε. .	Τώρα. .
Άντρες	Αντρες και γυναίκες
Ενήλικοι	Από τη γέννηση ή με πολιτογράφηση
Οι δυο γονείς κατάγονταν από την Αθήνα	Αρκεί ο ένας από τους γονείς να είναι Έλληνας πολίτης

3. Ποια γνώμη είχαν οι Αθηναίοι για τον πολίτη στην αρχαία Αθήνα;

Διαβάστε το παρακάτω απόσπασμα από τον «Επιτάφιο» του Περικλή. Το φθινόπωρο του 431 π.Χ. ο Περικλής, στρατηγός των Αθηναίων, εκφώνησε σε επίσημη τελετή αυτόν τον λόγο, για να επαινέσει τους πρώτους Αθηναίους νεκρούς του Πελοποννησιακού Πολέμου.

«..Εμείς οι ίδιοι φροντίζουμε και για τις ιδιωτικές μας υποθέσεις και για τα πολιτικά πράγματα (αυτά δηλαδή που αφορούν την πόλη). Κι ενώ ο καθένας μας κοιτάζει τη δουλειά του, δεν ασχολούμαστε λιγότερο με τα πολιτικά. Γιατί είμαστε οι μόνοι που όποιον δεν παίρνει μέρος καθόλου στα πολιτικά δεν τον θεωρούμε έναν ήσυχο άνθρωπο αλλά "άχρηστο"...»

Διασκευή στη μετάφραση του Π. Λεκατσά

Να γράψετε πώς θα χαρακτηρίζατε εσείς τον πολίτη στην αρχαία Αθήνα και να δικαιολογήσετε την άποψή σας.

.....

.....

.....

.....

.....

4. Αν ο Περικλής έφθανε στην Αθήνα σήμερα, πώς θα χαρακτήριζε τον σύγχρονο Έλληνα πολίτη;

Οι φωτογραφίες που ακολουθούν θα σας βοηθήσουν.

εισφορές στο κράτος

ενημέρωση

διεκδίκηση δικαιωμάτων

συμμετοχή στις εκλογές

Ο Περικλής θα παρατηρούσε ότι ο Έλληνας πολίτης

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Μάθαμε ότι...

Η έννοια του πολίτη είναι παλιά. Στην αρχαία Αθήνα υπήρχε νόμος που όριζε ποιοι ήταν οι πολίτες της Αθήνας . Δεν ήταν όλοι οι κάτοικοι της πόλης-κράτους, αλλά ορισμένοι από αυτούς. Οι πολίτες συμμετείχαν στα κοινά, προσέφεραν μέρος της περιουσίας τους για το καλό της πόλης, την προστάτευαν από κινδύνους, έλεγαν τη γνώμη τους, έκριναν τους εκπροσώπους τους και τις πράξεις τους.

Ανάλογα, στις μέρες μας πολίτες της Ελλάδας είναι όσοι έχουν τα προσόντα που ορίζει ο νόμος. Οι Έλληνες πολίτες και τώρα συμμετέχουν στα κοινά, συνεισφέρουν οικονομικά, εκφράζουν ελεύθερα τη γνώμη τους και προστατεύουν την πατρίδα. Οι Έλληνες, δηλαδή, ήταν και είναι ενεργοί και υπεύθυνοι πολίτες με δικαιώματα και υποχρεώσεις.

Το κράτος και το έθνος

Μάθαμε ότι οι αρχαίοι Αθηναίοι, προκειμένου να ζήλουν αρμονικά είχαν οργανώσει τη ζωή τους στην πόλη τους, την Αθήνα. Δηλαδή συνεδρίαζαν, συζητούσαν τους νόμους, ψήφισαν, είχαν δικαιώματα κι υποχρεώσεις.

Είχαν δημιουργήσει μια πόλη - κράτος.

1. Τι γίνεται όμως σήμερα;

Σήμερα γίνεται κάτι ανάλογο. Για να υπάρχει ένα κράτος, πρέπει να υπάρχει ο λαός, η χώρα και η εξουσία. Ας κοιτάξουμε τον χάρτη. Τι μας δείχνει; Πώς χωρίζονται οι χώρες μεταξύ τους;

► Η χώρα είναι μια εδαφική έκταση που ορίζεται από τα σύνορα. Έχει μέρος του αέρα που είναι πάνω από αυτήν και της θάλασσας, αν βρέχεται από αυτήν.

Χάρτης των Βαλκανίων

- Οι άνθρωποι που είναι εγκατεστημένοι μόνιμα σε μια χώρα, και έχουν την ιθαγένειά της, αποτελούν τον λαό της.

Ο λαός μιας χώρας, για να συμβιώσει, χρειάζεται να οργανωθεί και να δημιουργήσει κανόνες-νόμους που να ρυθμίζουν την κοινωνική του ζωή.

Οι πολίτες, με τους αντιπροσώπους που εκλέγουν, θεσπίζουν αυτούς τους νόμους.

Το κράτος ή η πολιτεία εκφράζει τη θέληση του λαού για οργάνωση και αρμονική συμβίωση. Το κράτος είναι λαός εγκατεστημένος μόνιμα σε μια χώρα, οργανωμένος με νόμους και έχει την εξουσία, δηλαδή τη δύναμη:

- να θέτει νόμους και να επιβάλλει ποινές σε όποιους δεν τους τηρούν και
- να καθορίζει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των ανθρώπων που κατοικούν στη χώρα.

Ο ανώτερος νόμος του ελληνικού κράτους είναι το Σύνταγμα.

2. Τι χρειάζεται ένα κράτος για να λειτουργήσει;

Να παρατηρήσετε τις εικόνες και να συζητήσετε τι δείχνουν. Ύστερα να συμπληρώσετε τις λεζάντες κάτω από τις εικόνες.

.....

Όλοι αυτοί αποτελούν όργανα του κράτους. Ξέρεις κάποιο άλλο όργανο του κράτους;

.....

.....

3. Τι νομίζετε ότι πρέπει να κάνει το κράτος για τους πολίτες του; Γράψτε κάτω από κάθε εικόνα τη γνώμη σας.

.....

.....

.....

.....

.....
.....
.....
.....

Τι πρέπει να κάνουν οι πολίτες για το κράτος;

.....
.....
.....

Σήμερα στον κόσμο υπάρχουν περίπου 200 κράτη!

4. Οι άνθρωποι που εγκαταστάθηκαν μόνιμα σε έναν τόπο ανέπτυξαν κοινούς στόχους και επιδιώξεις.

Για να επικοινωνήσουν μεταξύ τους δημιούργησαν κοινή γλώσσα, πίστεψαν στον ίδιο θεό, έπλασαν κοινούς μύθους, απέκτησαν κοινές συνήθειες. Δημιούργησαν πολιτισμό που μεταδόθηκε από γενιά σε γενιά. Έτσι απέκτησαν συνείδηση ότι ανήκουν στην ίδια μεγάλη ομάδα ανθρώπων, το έθνος. Υπάρχουν περιπτώσεις που οι άνθρωποι που ανήκουν στο ίδιο έθνος δεν κατοικούν στην ίδια χώρα. Δηλαδή, το έθνος

είναι πιο ευρύ από το κράτος. Οι Έλληνες που ζουν στην Ελλάδα, αλλά και σε άλλες χώρες, αποτελούν το ελληνικό έθνος. Όμως, όσοι κατοικούν μόνιμα στην Ελλάδα δεν ανήκουν όλοι στο ελληνικό έθνος.

Η ξαδέλφη μου η Μαρία γεννήθηκε στο Τορόντο του Καναδά και πηγαίνει σε ελληνικό σχολείο. Την 25η Μαρτίου θα είναι σημαιοφόρος στην παρέλαση που θα γίνει εκεί.

► Η Μαρία ανήκει στους Έλληνες της διασποράς. Το βιβλίο της Γεωγραφίας μας γράφει πολλά γι' αυτούς.

5. Ένα μουσείο στην τάξη!

Να δημιουργήσετε ένα μουσείο των εθνών. Μπορείτε να φέρετε εικόνες, χειροποίητα αντικείμενα, συνταγές μαγειρικής, φορεσιές, τραγούδια... Να παρουσιάσετε και να συζητήσετε για τα εκθέματα. Βρείτε ομοιότητες και διαφορές.

6. Να διαβάσετε το ποίημα που δημιούργησε ο Λουί για το έθνος, στο οποίο ανήκει:

Είμαι από τη Γαλλία
και με λένε Λουί.
Στις 14 του Ιούλη,
στην εθνική μας τη γιορτή,
τη Μασσαλιώτιδα τραγουδώ
κι ανεμίζω τη σημαία τη γαλλική.
Στην Παναγία των Παρισίων,

όταν ανέβω, όλο το Παρίσι
από ψηλά θα δω.
Στο Σηκουάνα με караβάκι μικρό
για μια βόλτα σας καλώ.

Δημιουργήστε κι εσείς το δικό σας ποίημα για το έθνος, στο οποίο ανήκετε:

Είμαι από .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. Οι άνθρωποι ανήκουν σε διαφορετικά έθνη, αλλά αυτό δεν τους εμποδίζει να ζουν μαζί, να συνεργάζονται, να δημιουργούν, να αγωνίζονται για κοινούς σκοπούς.

Είμαστε Έλληνες γιατροί. Θα πάμε στην πρώτη μας αποστολή με τους Γιατρούς του Κόσμου στην Αιθιοπία.

Εγώ είμαι Αιγύπτια γιατρός. Θα βρίσκομαι κι εγώ μαζί τους στην Αιθιοπία. Είναι η 3η αποστολή που συμμετέχω κι έχω συνεργαστεί με συναδέλφους μου γιατρούς από διαφορετικά μέρη του κόσμου.

Είμαι Ιάπωνας γιατρός. Θα συμμετέχω κι εγώ στην ίδια αποστολή.

Γνωρίζετε άλλες περιπτώσεις στις οποίες συνεργάζονται άνθρωποι από διαφορετικά έθνη;

Μάθαμε ότι...

Κράτος είναι λαός εγκατεστημένος μόνιμα σε μια ορισμένη χώρα, που προσδιορίζεται από συγκεκριμένα σύνορα, οργανώνεται με νόμους - κανόνες και ασκεί εξουσία. Το κράτος έχει την εξουσία να θεσπίζει τους νόμους, να φροντίζει για την τήρησή τους και να καθορίζει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των ατόμων που ζουν σ' αυτό.

Έθνος είναι ένα σύνολο ανθρώπων που είναι ενωμένο με στοιχεία κοινού πολιτισμού, κοινού ιστορικού παρελθόντος, έχουν κοινές επιδιώξεις, πολλές φορές μιλούν την ίδια γλώσσα και έχουν την ίδια θρησκεία.

Για παράδειγμα, οι Έλληνες που ζουν μόνιμα στη Γερμανία, την Αγγλία, την Αμερική, την Αυστραλία και αλλού αποτελούν μέρος του ελληνικού έθνους. Ενώ οι Έλληνες που ζουν μόνιμα στην Ελλάδα αποτελούν μέρος και του ελληνικού κράτους και του ελληνικού έθνους.

Κεφάλαιο 6

Είμαστε πολίτες της Ελλάδας, της Ευρώπης και του κόσμου

Είμαστε Έλληνες πολίτες και πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επειδή η χώρα μας είναι κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Χάρτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης

1. Τι είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση;

Η Ευρώπη αποτελείται από πολλά κράτη και λαούς, οι οποίοι μιλούν διαφορετικές γλώσσες, αλλά έχουν και αρκετά κοινά ιστορικά και πολιτισμικά στοιχεία. Γι' αυτόν τον λόγο πολλοί Ευρωπαίοι οραματίστηκαν από παλιά μια ενωμένη Ευρώπη. Το όραμα αυτό άρχισε να πραγματοποιείται μετά τα τραγικά αποτελέσματα των

δύο Παγκόσμιων Πολέμων. Τότε, ορισμένα Ευρωπαϊκά κράτη ίδρυσαν μια κοινότητα οικονομικής συνεργασίας και ανάπτυξης, την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (Ε.Ο.Κ.). Η πρώτη αυτή κοινότητα εξελίχθηκε κι έτσι προέκυψε η Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία σήμερα (2008) αριθμεί 28 κράτη-μέλη και διευρύνεται με νέα.

2. Οι πολίτες της Ε.Ε. έχουν δικαιώματα και υποχρεώσεις

Όλοι οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.), ανεξάρτητα από εθνικότητα, φύλο, θρησκεία και πεποιθήσεις μπορούν:

- να εκλέγουν και να εκλέγονται στις Ευρωεκλογές και στις δημοτικές εκλογές της κοινοτικής χώρας που ζουν, έστω κι αν δεν είναι πολίτες της χώρας αυτής,
- να ταξιδεύουν, να ζουν, να σπουδάζουν και να εργάζονται σε κάθε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης,
- να συμμετέχουν σε προγράμματα της Ε.Ε., ώστε να αποκτήσουν γνώσεις και ικανότητες,

Έχουν την υποχρέωση:

- να εφαρμόζουν τους κανονισμούς της Ε.Ε. που γίνονται και νόμοι της χώρας τους.

Εμείς χρησιμοποιήσαμε το δικαίωμά μας να πάρουμε μέρος σε ένα εκπαιδευτικό ευρωπαϊκό πρόγραμμα, Comenius. Συνεργαστήκαμε με σχολεία της Ισπανίας, της Γαλλίας και του Βελγίου. Μελετήσαμε τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των Ευρωπαίων πολιτών.

Οι μαθητές από τη Γαλλία έγραψαν για το δικαίωμα που έχουν οι πολίτες της Ε.Ε. να εκλέγουν και να εκλέγονται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κάθε 5 χρόνια. Μας έστειλαν πληροφορίες για τη λειτουργία του και μας κάλεσαν να το επισκεφθούμε...

Η δική μας ομάδα μελέτησε τις υποχρεώσεις των πολιτών της Ε.Ε. Από τη μελέτη διαπιστώσαμε ότι οι χώρες της Ένωσης οφείλουν να προστατεύουν το περιβάλλον. Για παράδειγμα, είναι υποχρεωμένες να ορίζουν περιοχές προστασίας για τα απειλούμενα και αποδημητικά είδη. Εκεί απαγορεύεται η καταστροφή των φωλιών τους ή η αφαίρεση των αυγών τους και περιορίζεται το κυνήγι. Οι πολίτες πρέπει να ακολουθούν αυτούς τους κανονισμούς.

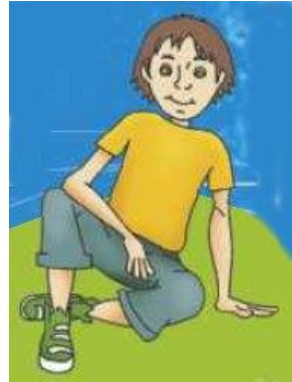
Οι μαθητές από το Βέλγιο έκαναν μια έρευνα για τους άλλους Ευρωπαίους-πολίτες της Ε.Ε.- που εργάζονται στην πόλη τους. Συζήτησαν μαζί τους και έμαθαν ότι έχουν τα ίδια δικαιώματα στην εργασία τους όπως και οι Βέλγοι πολίτες.

Οι μαθητές από την Ισπανία μετά τις πρόσφατες πυρκαγιές στην πατρίδα τους μελέτησαν τη δράση της Ε.Ε. για τα δάση. Μας ενημέρωσαν για τον κανονισμό της Ε.Ε. που αφορά την προστασία των δασών από τις πυρκαγιές. Μάθαμε ότι τα κράτη - μέλη μεριμνούν για την πυροπροστασία των δασών, επειδή τα δάση προσφέρουν οξυγόνο, καθαρίζουν τον αέρα, προστατεύουν το έδαφος και βοηθούν στην αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών.

Μας έστειλαν φωτογραφίες από τις δασικές πυρκαγιές στη χώρα τους και ένα ερωτηματολόγιο για την έρευνά τους. Μας ζήτησαν να απαντήσουμε και να διατυπώσουμε τις δικές μας απόψεις.

3. Να απαντήσετε στο ερωτηματολόγιο των μαθητών από την Ισπανία.

Δασικές πυρκαγιές στην Ισπανία

- 1. Ποιο πρόβλημα παρουσιάζουν οι φωτογραφίες;**
- 2. Ποιες νομίζετε ότι είναι οι αιτίες αυτού του προβλήματος;**
- 3. Επηρεάζει τους ανθρώπους στην Ελλάδα; Με ποιον τρόπο;**

- 4. Ποιοι άλλοι άνθρωποι στον κόσμο επηρεάζονται από τις πυρκαγιές στην Ισπανία; Με ποιον τρόπο;
- 5. Ποιες λύσεις υπάρχουν για την αντιμετώπιση του προβλήματος των δασικών πυρκαγιών;
- 6. Είναι οι λύσεις ίδιες για όλους τους ανθρώπους στον κόσμο;
- 7. Τελικά τι διαπιστώσατε; Όταν δημιουργείται ένα πρόβλημα σαν αυτό σε ένα μέρος της γης, επηρεάζει τους ανθρώπους που ζουν σε άλλα μέρη;

4. Φυσικοί πόροι είναι το νερό, το έδαφος, τα καύσιμα κ.ά. που βρίσκονται σε διάφορα μέρη της γης. Η ζωή μας εξαρτάται από τους φυσικούς πόρους, επειδή από αυτούς ο άνθρωπος παράγει προϊόντα, όπως είναι τα τρόφιμα.

Σκεφτείτε προϊόντα που χρησιμοποιείτε στην καθημερινή σας ζωή, τα οποία εξαρτώνται από πηγές που βρίσκονται σε άλλα μέρη του κόσμου ή έχουν παραχθεί από ανθρώπους που ζουν σε άλλες περιοχές της γης.

Μπορούμε να συζητήσουμε για τα τρόφιμα, τις μεταφορές, τα ρούχα μας και τόσα άλλα! Εμείς λέω να συζητήσουμε για τη σοκολάτα. Μου αρέσει τόσο πολύ!

Μια σοκολάτα περιέχει:

Γάλα

Ζάχαρη

Φυτικά έλαια

Κακάο και Βούτυρο
του Κακάο

Αυτά προέρχονται από τους καρπούς των κακαόδεντρων που μεγαλώνουν σε δάση τροπικά, με πολλές βροχές και ζέστη.

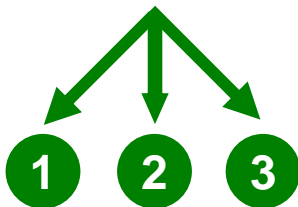

Τα κακαόδεντρα ευδοκιμούν σε χώρες της Αφρικής, της Λατινικής Αμερικής και της Νοτιοανατολικής Ασίας. Ευκαιρία να βρούμε τις χώρες αυτές στον χάρτη!

Σε αυτές τις περιοχές της γης, που αναφέραμε, οι άνθρωποι είναι πολύ φτωχοί. Πληρώνονται ελάχιστα για την εργασία τους. Προσπαθούν να έχουν όσο το δυνατόν μεγαλύτερη παραγωγή.

Γι' αυτό:

1

Δουλεύει σκληρά όλη η οικογένεια.

Γι' αυτό ↓

Πολλά παιδιά δεν πηγαίνουν στο σχολείο και δεν παίζουν.

2

Ρίχνουν πολλά φυτοφάρμακα για τις ασθένειες των δέντρων και λιπάσματα, για να μεγαλώσουν γρήγορα.

Τι προκαλεί αυτό; ↓

Ρύπανση του εδάφους, ...
.....
.....
.....
.....

Πολλοί κόβουν τα δέντρα από τα τροπικά δάση, για να φυτέψουν περισσότερα κακαόδεντρα.

Τι προκαλεί αυτό;

Μείωση οξυγόνου, ...

.....
.....
.....

Πω, πω! Όλα αυτά για τις σοκολάτες μας! Είναι μεγάλη αδικία.

Μην απογοητεύεσαι. Υπάρχουν λύσεις. Η μητέρα μου θα έρθει να μας μιλήσει για κάτι καινούργιο που έγινε.

επίσκεψη στην τάξη

Καλημέρα. Είμαι η κ. Κατερίνα, μητέρα της Δανάης.

Πολλοί άνθρωποι νιώθουν όπως εσείς. Γι' αυτό δημιούργησαν "το Δίκαιο κι αλληλέγγυο εμπόριο". Το "Δίκαιο κι αλληλέγγυο εμπόριο" είναι ένα είδος εμπορίου. Με αυτό οι φτωχοί αγρότες αυτών των χωρών, πληρώνονται για την παραγωγή τους τόσα χρήματα ώστε να μπορούν να αγοράσουν τροφή, ρούχα, να πάνε στον γιατρό...

...και να στείλουν τα
παιδιά τους στο σχολείο.

Τελικά κατάλαβα ότι, όταν
αγοράζουμε κάτι, πρέπει
να σκεφτόμαστε ποιος το
έφτιαξε, πώς το έφτιαξε
και πού.

Είναι υποχρέωση όλων μας να
σκεφτόμαστε ότι πολλές ενέργειές
μας επηρεάζουν κι άλλους
ανθρώπους στον κόσμο.

Μάθαμε ότι...

Ο Έλληνας, ως πολίτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει δικαίωμα να εκλέγει και να εκλέγεται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Μπορεί να ζει, να εργάζεται, να σπουδάζει και να ταξιδεύει ελεύθερα σ' όλες τις χώρες της Ε.Ε. και να συμμετέχει στα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ως υπεύθυνος πολίτης πρέπει να σέβεται και να τηρεί τους κανονισμούς της Ε.Ε.

Όλοι είμαστε πολίτες ενός κράτους, αλλά και πολίτες του κόσμου. Ο ένας εξαρτάται από τον άλλο, επηρεάζει τη ζωή των άλλων και επηρεάζεται από τους άλλους, όσο μακριά κι αν ζούμε (αλληλεξάρτηση).

Οι πολίτες δεν έχουν μόνο το δικαίωμα και την υποχρέωση να εκλέγουν και να εκλέγονται, αλλά πρέπει να ενδιαφέρονται και να αναλαμβάνουν δράση για την επίλυση προβλημάτων που προκύπτουν στον τόπο τους και σε όλον τον κόσμο.

Είναι και δική μου δουλειά;

- Με το «Δίκαιο κι αλληλέγγυο εμπόριο» κατάλαβα ότι, όσο μικροί κι αν είμαστε, έχουμε τη δύναμη να συμμετέχουμε στην προσπάθεια για να γίνει καλύτερη η ζωή όλων μας.
- Ναι, έχεις δίκιο. Δείτε τι διάβασα στην εφημερίδα.

ΟΧΙ ΣΤΗ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΑΥΛΗΣ ΤΟΥ ΠΑΛΙΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΠΑΝΟΡΑΜΑΤΟΣ ΣΕ ΧΩΡΟ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ...

...Φώναξαν τα παιδιά, οι γονείς, οι κάτοικοι και οι παλιοί μαθητές του σχολείου Πανοράματος. Το παλαιό δημοτικό σχολείο Πανοράματος Θεσσαλονίκης χτίστηκε το 1927 από πρόσφυγες που ήρθαν από τον Πόντο και τη Μικρά Ασία.

Τον Απρίλιο του 2004 χορηγήθηκε άδεια οικοδόμησης διώροφου υπόγειου πάρκινγκ στο μεγαλύτερο τμήμα του αύλειου χώρου του σχολείου. Συγχρόνως δόθηκε άδεια για να κοπούν όλα τα δέντρα που βρίσκονταν στον ίδιο χώρο.

Ο σύλλογος «Ομάδα Πολιτών Πανοράματος», οι κάτοικοι, οι απόφοιτοι του σχολείου, ο Σύλλογος Αρχιτεκτόνων Θεσσαλονίκης και τα παιδιά της περιοχής ένωσαν τη φωνή τους και διεκδίκησαν δυναμικά την απόρριψη αυτού του σχεδίου.

Απαίτησαν το παλαιό δημοτικό σχολείο Πανοράματος να μείνει σχολείο, διότι έτσι λύνεται το πρόβλημα σχολικής στέγης, διατηρείται η ιστορική μνήμη του σχολείου, που είναι κομμάτι της ιστορίας του Πανοράματος.

Έτσι, τον Δεκέμβριο του 2004, με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού το κτίριο του σχολείου με τον αύλειο χώρο του χαρακτηρίστηκε ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο.

Την Κυριακή 3 Ιουνίου 2007, στις 11 το πρωί, έγινε στην αυλή του παλιού δημοτικού σχολείου ο πρώτος ποδηλατικός γύρος δεξιοτεχνίας Πανοράματος. Διοργανώθηκε από τον Δήμο Πανοράματος και απευθυνόταν σε παιδιά ηλικίας 8 χρόνων και άνω.

Σύνθεση της συγγραφικής ομάδας από δημοσιεύματα του Τύπου.

Να διαβάσετε κι εσείς το απόσπασμα από την εφημερίδα και να απαντήσετε στις παρακάτω ερωτήσεις:

- Ποιο είναι το πρόβλημα που αναφέρεται στο άρθρο;
- Ποιους αφορούσε;
- Ποιες προσπάθειες έγιναν για να λυθεί;
- Πέτυχε ο αγώνας τους;

2. Κάθε μέρα διαβάζουμε στις εφημερίδες ή ακούμε στις ειδήσεις για προβλήματα που απασχολούν πολλούς ή λίγους ανθρώπους.

► Τα τελευταία 100 χρόνια, η μέση ατμοσφαιρική θερμοκρασία στην επιφάνεια του πλανήτη αυξήθηκε κατά $0,74\text{ }^{\circ}\text{C}$ παγκοσμίως και σχεδόν κατά $1\text{ }^{\circ}\text{C}$ στην Ευρώπη. Οι επιστήμονες προβλέπουν ότι μέχρι το 2100 η μέση παγκόσμια θερμοκρασία είναι πολύ πιθανό να αυξηθεί κι άλλο, κατά $1,8\text{ }^{\circ}\text{C}$ έως $4\text{ }^{\circ}\text{C}$.

Εμένα με απασχολούν όσα ακούω για το κλίμα της γης που αλλάζει. Θέλω να μάθω περισσότερα, γιατί ανησυχώ.

Η αλλαγή του κλίματος προκαλείται από ανθρώπινες δραστηριότητες, όπως:

καταναλωτισμός

ατμοσφαιρική ρύπανση

δασικές πυρκαγιές

παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας

μεταφορές

απορρίμματα

Με αυτές τις δραστηριότητες των ανθρώπων εκπέμπονται πάρα πολλοί ρύποι στην ατμόσφαιρα. Αυτοί οι ρύποι εμποδίζουν ένα μεγάλο μέρος της θερμότητας της γης να διαφύγει στο σύμπαν. Και αυτή η θερμότητα ζεσταίνει υπερβολικά τον πλανήτη μας. Δηλαδή, σιγά σιγά, συμβαίνει αυτό που μας δείχνει η διπλανή εικόνα.

...και οι επιπτώσεις;

Ανεβαίνει ολοένα η θερμοκρασία, λιώνουν οι πάγοι, υποχωρούν οι παγετώνες, ανεβαίνει η στάθμη της θάλασσας. Αυξάνονται οι: ξηρασία, διάβρωση του εδάφους, καταστρεπτικές πυρκαγιές, πλημμύρες. Πολλά ζώα και φυτά εξαφανίζονται.

3. Να διαβάσετε τις απόψεις ορισμένων ανθρώπων για τις κλιματικές αλλαγές. Με ποιους συμφωνείτε; Να αιτιολογήσετε την άποψή σας.

- «Η αλλαγή του κλίματος είναι ένα παγκόσμιο πρόβλημα κι όμως ο καθένας από μας έχει τη δύναμη να βοηθήσει, ώστε να βελτιωθεί η κατάσταση».
- «Πρόκειται απλώς για μια φυσική αλλαγή του κλίματος».

- «Κάποιοι άλλοι φταίνε και θα πρέπει να μειώσουν τις εκπομπές των αερίων ρύπων τους».

Εγώ πιστεύω ότι και μικρές αλλαγές στις καθημερινές μας συνήθειες μπορούν να βοηθήσουν στη μείωση των εκπομπών ρύπων στην ατμόσφαιρα! Είναι τόσο απλό, θα φτιάξω μια τσάντα που μπορεί να ξαναχρησιμοποιηθεί. Όταν πηγαίνω για αγορές με τη μητέρα μου, δεν θα παίρνουμε πλαστικές σακούλες μιας χρήσης.

Έχεις δίκιο. Εγώ, για να μειώσω την κατανάλωση ενέργειας, θα θυμάμαι να κλείνω όλες τις ηλεκτρικές συσκευές, όσο δεν τις χρησιμοποιώ.

Εσύ τι μπορείς να κάνεις για να μην αλλάξει το κλίμα της γης; Τι θα πρότεινες στους γονείς σου; Συμπλήρωσε τον παρακάτω πίνακα με τις δικές σου προτάσεις για τον περιορισμό των κλιματικών αλλαγών.

Να χρησιμοποιούμε περισσότερο τα μέσα μαζικής μεταφοράς και λιγότερο το αυτοκίνητο ιδιωτικής χρήσης.

.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Η αλλαγή του κλίματος εξαρτάται και από εμένα. Είναι στο χέρι μου να τη σταματήσω.

Οι περισσότεροι άνθρωποι ανησυχούν όταν διαπιστώνουν τέτοιες καταστάσεις και θεωρούν, όπως κι εσύ, ότι είναι και δική τους δουλειά η αντιμετώπιση τους. Γι' αυτόν τον λόγο δημιουργούν ή συμμετέχουν σε οργανώσεις, για να προλάβουν ή να επιλύσουν προβλήματα που δυσκολεύουν τη ζωή των ανθρώπων. Οι οργανώσεις (ή οργανισμοί) μπορεί να είναι εθνικές, δηλαδή να δραστηριοποιούνται σε ένα μόνο κράτος. Για παράδειγμα, στην Ελλάδα υπάρχει η Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ (Ένωση για την ποιότητα της ζωής), η οποία έχει ως στόχο την αντιμετώπιση προβλημάτων που αφορούν την ποιότητα της ζωής των πολιτών, καταναλωτικά προβλήματα, προστασία του περιβάλλοντος, κοινωνικά και πολιτιστικά θέματα.

Υπάρχουν όμως και διεθνείς οργανισμοί που η δράση τους επεκτείνεται σε όλες τις χώρες, όπως το W.W.F.

(Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση), που έχει ως σκοπό του την προστασία του περιβάλλοντος. Ένας άλλος μεγάλος διεθνής οργανισμός είναι ο **Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε ή Η.Ε.)**.

Αποτελείται από κράτη-μέλη, τα οποία συνεργάζονται με σκοπό τη διατήρηση της ειρήνης, της ασφάλειας και τη συνεργασία για την επίλυση των παγκόσμιων προβλημάτων.

4. Σκέψου και συμπλήρωσε τον παρακάτω πίνακα. Πόσο σε ενδιαφέρει κάθε πρόβλημα; Πόσο νομίζεις ότι απασχολεί τους άλλους μαθητές; Βάλε x στο κατάλληλο κουτί:

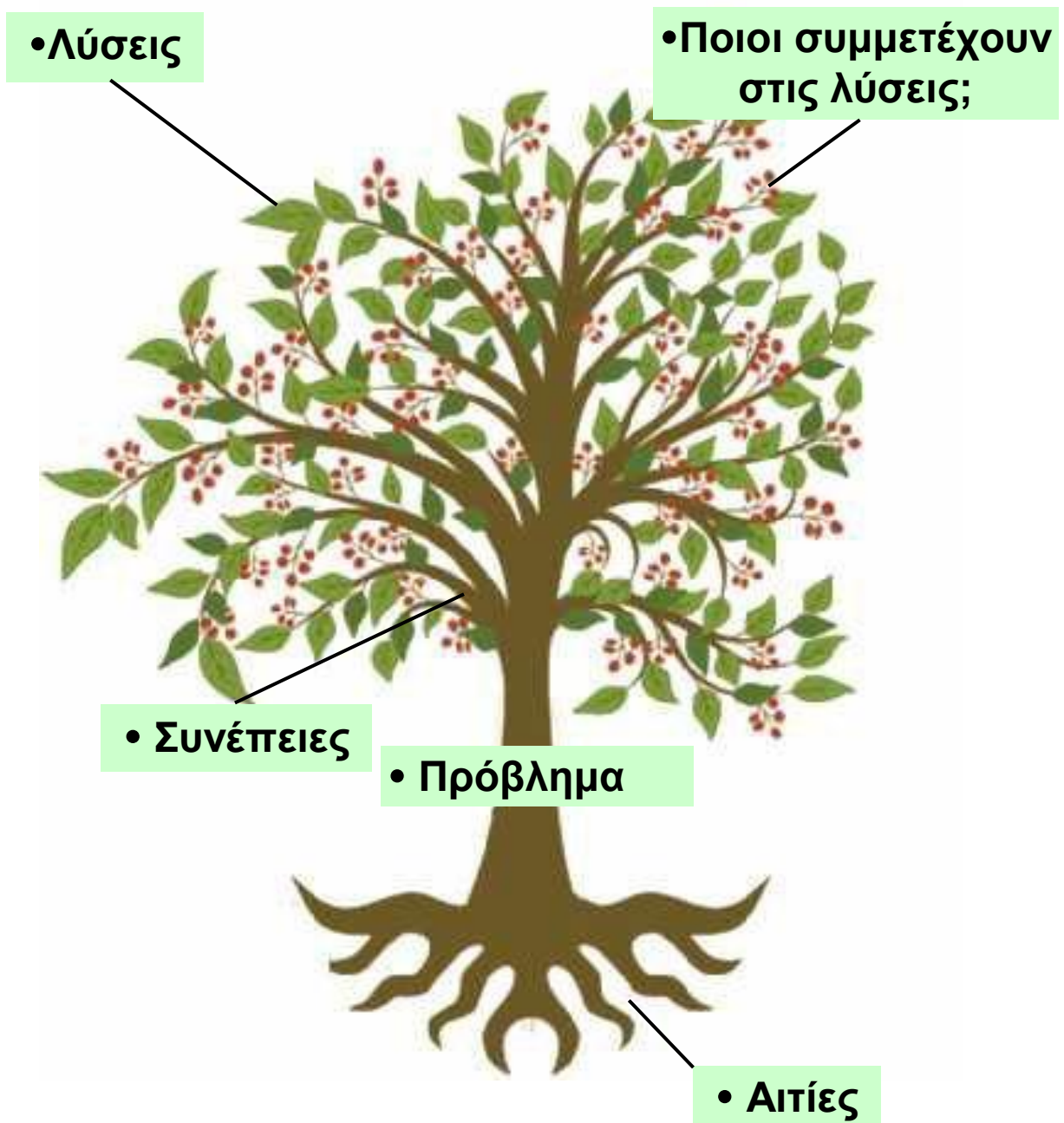
Προβλήματα	Ενδιαφέρει εμένα	
	Λίγο	Πολύ
Φτώχεια		
Παιδική εργασία		
Μείωση των υδάτων (λειψυδρία)		
Κάτι άλλο		

Προβλήματα	Ενδιαφέρει τους περισσότερους μαθητές		
	Καθόλου	Λίγο	Πολύ
Φτώχεια			
Παιδική εργασία			
Μείωση των υδάτων (λειψυδρία)			
Κάτι άλλο			

Συγκεντρώστε τα αποτελέσματα και συζητήστε στην τάξη.

Ποιο από τα παραπάνω προβλήματα ενδιαφέρει τους περισσότερους μαθητές; Γιατί;

Παρατηρήστε το παρακάτω δέντρο και σημειώστε παρακάτω το πρόβλημα, τις αιτίες του, τις συνέπειές του, τις προτεινόμενες λύσεις και ποιοι συμμετέχουν στις λύσεις αυτές.

•Πρόβλημα

•Αιτίες

•Συνέπειες

•Λύσεις

•Ποιοι συμμετέχουν στις λύσεις;

Μάθαμε ότι...

Οι άνθρωποι αντιμετωπίζουν προβλήματα που δημιουργούνται στη γειτονιά τους, στον τόπο τους ή σε όλον τον κόσμο.

Για να λυθούν αυτά τα προβλήματα, είναι απαραίτητη η συμμετοχή όλων μας.

Γι' αυτόν τον λόγο οι πολίτες ή τα κράτη δημιουργούν οργανώσεις ή οργανισμούς, στους οποίους έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν όλοι οι πολίτες, ο καθένας με τον τρόπο που μπορεί, έτσι ώστε να βοηθήσουν στην επίλυση αυτών των προβλημάτων.

Κεφάλαιο 8

Τι έμαθα ως τώρα;

1. Αφού μελετήσατε την Α' ενότητα του βιβλίου, μπορείτε να φτιάξετε τη δική σας ταυτότητα:

Όνομάζομαι .....

Αν θέλεις κόλλησε μια φωτογραφία σου.

Είμαι μέλος:

1 .....

2 .....

όπου συμμετέχω υποχρεωτικά

Είμαι μέλος:

1. της παρέας της γειτονιάς μου

2. ....

3. ....

όπου διάλεξα ο ίδιος/η ίδια να συμμετέχω.

Έχω την ..... ιθαγένεια που απέκτησα με

.....

Είμαι εγκατεστημένος/η ..... και ανήκω στο ..... έθνος.

2. Να διαβάσετε τις παρακάτω προτάσεις και να σημειώσετε (Σ) για τις σωστές και (Λ) για τις λανθασμένες.

1. Οι πολίτες ενός κράτους έχουν μόνο δικαιώματα. ●
2. Στην αρχαία Αθήνα όλοι οι κάτοικοι της πόλης ήταν πολίτες. ●
3. Την ελληνική ιθαγένεια την αποκτούμε με τη γέννηση από Έλληνα πατέρα ή Ελληνίδα μητέρα ή με την πολιτογράφηση. ●
4. Ο Έλληνας, ως πολίτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει δικαίωμα να εκλέγει και να εκλέγεται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. ●
5. Γίνομαι μέλος μιας ομάδας για να ικανοποιήσω διάφορες ανάγκες μου. ●
6. Τα δικαστήρια είναι όργανα του κράτους. ●
7. Ο καθένας μας δεν εξαρτάται, ούτε επηρεάζει τη ζωή του άλλου. ●
8. Δεν πρέπει να συμμετέχω στην επίλυση κοινών προβλημάτων στο σπίτι, το σχολείο, τη γειτονιά, τον δήμο επειδή είμαι μικρός. ●

3. Να κάνετε τις αντιστοιχίσεις.

A. Μέλη	1. Άτομα που από τη γέννηση τους αποκτούν την ιθαγένεια μιας χώρας και έχουν δικαιώματα και υποχρεώσεις.
B. Πολίτες	2. Άτομα που ανήκουν σε ομάδες που έχουν κοινούς στόχους, κοινές δραστηριότητες, δικαιώματα και υποχρεώσεις.

- Γ. Έθνος**
3. Ένα σύνολο ανθρώπων που είναι ενωμένο με στοιχεία κοινού πολιτισμού, κοινού ιστορικού παρελθόντος, έχουν κοινές επιδιώξεις, πολλές φορές μιλούν την ίδια γλώσσα και έχουν την ίδια θρησκεία.
- Δ. Κράτος**
4. Ένα σύνολο ανθρώπων εγκατεστημένο μόνιμα σε μια ορισμένη χώρα, που έχει συγκεκριμένα σύνορα, οργανώνεται με νόμους - κανόνες και ασκεί εξουσία.

4. Για κάθε πρόβλημα υπάρχει μια λύση.

Αφού διαβάσετε τα προβλήματα της πρώτης στήλης, συμπληρώστε τις υπόλοιπες :

Πρόβλημα
Τα παιδιά παρακολουθούν πολλή ώρα τηλεόραση και δεν αθλούνται.
Ποιος είναι υπεύθυνος για την επίλυση του προβλήματος; (εγώ, η οικογένεια, το κράτος, οι τοπικοί και παγκόσμιοι οργανισμοί, όλοι οι άνθρωποι)
Πώς μπορεί να λυθεί το πρόβλημα;

Πρόβλημα

Θέλω να πηγαίνω στο σχολείο με το ποδήλατο, αλλά οι γονείς μου φοβούνται τα αυτοκίνητα.

Υπεύθυνος για την επίλυσή του.

Πώς μπορεί να λυθεί το πρόβλημα;

Πρόβλημα

Πολλά παιδιά εγκαταλείπουν το σχολείο πριν ολοκληρώσουν την υποχρεωτική εκπαίδευση.

Υπεύθυνος για την επίλυσή του.

Πώς μπορεί να λυθεί το πρόβλημα;

Πρόβλημα

Όλο και περισσότερα παιδιά στην Αφρική πεθαίνουν από αρρώστιες.

Υπεύθυνος για την επίλυσή του.

Πώς μπορεί να λυθεί το πρόβλημα;

5. Οι μικροί δημοσιογράφοι...

Μετά από μια έρευνα στη γειτονιά σας διαπιστώσαμε και φωτογραφίσαμε μία κεραία κινητής τηλεφωνίας που έχει

τοποθετηθεί παράνομα στην ταράτσα μιας πολυκατοικίας.

Γνωρίζοντας ότι:

- Η ακτινοβολία που εκπέμπουν οι κεραίες κινητής τηλεφωνίας είναι επιβλαβής για τον ανθρώπινο οργανισμό.
- Ιδιαίτερα τα παιδιά διατρέχουν πολύ σοβαρό κίνδυνο από την ανεξέλεγκτη τοποθέτηση κεραιών της κινητής τηλεφωνίας κοντά σε σχολεία και κατοικημένες περιοχές.

Πώς μπορεί να λυθεί το πρόβλημα που διαπιστώσαμε; Μπορείτε να συμμετέχετε κι εσείς στην επίλυσή του; Να φτιάξετε το σχέδιο δράσης.

Σχέδιο δράσης

Τι σκοπεύουμε να κάνουμε;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ποιος θα μας βοηθήσει;

.....
.....
.....
.....
.....
.....

**Τι χρειαζόμαστε; Να βάλετε X σε ό,τι θεωρείτε
αναγκαίο.**

Επικοινωνία με οργανισμούς.

Συνεργασία με άλλους ανθρώπους.

Διάλογο μεταξύ μας.

Να μάθουμε περισσότερα για τη λειτουργία
των κινητών τηλεφώνων.

Να γνωρίσουμε όλα τα παιδιά της γειτονιάς.

Εν συντομία...

Όλοι οι άνθρωποι από τη γέννησή τους είναι μέλη σε ομάδες υποχρεωτικά ή ύστερα από επιλογή τους. Ως μέλη των ομάδων έχουν δικαιώματα και υποχρεώσεις και υπακούουν σε κανόνες.

Ευρύτερες ομάδες, στις οποίες ανήκουν, είναι το έθνος και το κράτος.

Σε ένα έθνος ανήκουν οι άνθρωποι που μιλούν την ίδια γλώσσα και μοιράζονται κοινές παραδόσεις και έχουν κοινή ιστορία.

Το κράτος είναι η οργάνωση του λαού μιας χώρας, ώστε να ζει με δικαιοσύνη, ασφάλεια και να ασκεί εξουσία.

Για να θεωρηθεί κάποιος πολίτης ενός κράτους πρέπει να έχει την ιθαγένεια αυτού του κράτους. Την ελληνική ιθαγένεια την αποκτούμε με τη γέννηση από Έλληνα πατέρα ή Ελληνίδα μητέρα, ή με την πολιτογράφηση.

Οι Έλληνες είναι και πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διότι η χώρα μας είναι μέλος της.

Είναι όμως και πολίτες του κόσμου. Ο ένας εξαρτάται από τον άλλο, επηρεάζει τη ζωή των άλλων, όσο μακριά κι αν ζει και επηρεάζεται από τους άλλους.

Έχουμε δικαιώματα και υποχρεώσεις

Σ' αυτήν την ενότητα

- θα συζητήσουμε για τα δικαιώματά μας και τις υποχρεώσεις που αυτά μας δημιουργούν.
- θα γνωρίσουμε τις σημαντικές διακηρύξεις που κατοχυρώνουν τα δικαιώματα όλων των ανθρώπων.
- θα διερευνήσουμε με ποιον τρόπο προστατεύονται τα ανθρώπινα δικαιώματα στη χώρα μας.
- θα επικοινωνήσουμε και θα συζητήσουμε με τον «Συνήγορο του Παιδιού» για τα δικαιώματα των παιδιών.

Πιστεύω όχι ύστερα από τη συζήτηση θα γνωρίζουμε τα δικαιώματά μας και θα τα υπερασπιζόμαστε!

Κεφάλαιο 1

Γνωρίζουμε τα δικαιώματά μας, αναλαμβάνουμε τις υποχρεώσεις μας

1 Μάθαμε ότι από τη στιγμή που γεννιόμαστε έχουμε δικαιώματα, όπως το δικαίωμα να έχουμε όνομα και ιθαγένεια.

2

Δικαίωμα είναι η ελευθερία που έχουμε για να ικανοποιήσουμε τις ανάγκες μας. Κάθε δικαίωμα, όμως, δημιουργεί και υποχρεώσεις.

3

Τώρα που το λες, νιώθω την ανάγκη να αγοράσω εκείνα τα αθλητικά παπούτσια που είδα στην τηλεόραση.

4

Μα αγόρασες άλλα πριν λίγες μέρες. Αυτό λοιπόν δεν είναι ανάγκη, αλλά μια επιθυμία σου. Ανάγκη είναι ό,τι σου είναι απαραίτητο και χωρίς αυτό δεν μπορείς να ζήσεις.

1. Ποιες είναι ανάγκες και ποιες επιθυμίες; Στον πίνακα που ακολουθεί να βάλετε ένα ✓ στη σωστή απάντηση:

	Ανάγκη	Επιθυμία
Τροφή		
Κατοικία		
Κατοικίδιο ζώο		
Πάρτυ γενεθλίων		
Πόσιμο νερό		
Ηλεκτρονικά παιχνίδια		

2. Ποιες από τις παρακάτω ανάγκες είναι και δικές σας και έχετε το δικαίωμα να τις ικανοποιήσετε; Αφού επιλέξετε τρεις από τις παρακάτω κάρτες που είναι σημαντικές για σας, να ανακοινώσετε την άποψή σας στην τάξη:

παιχνίδι

άθληση

εκπαίδευση

υγιεινή διατροφή

εργασία

υγεία

3. Διαφορετικοί άνθρωποι έχουν διαφορετικές ανάγκες; Παρατηρήστε τις εικόνες. Ποιες διαφορές έχουν τα παιδιά ;

Είμαι ο Γιάννης, είμαι 10χρονών και ζω στην Ελλάδα

Είμαι ο Ομάν, είμαι 11 χρονών και ζω στην Αιθιοπία.

Είμαι η Γιολάντα, είμαι 11 χρονών και ζω στη Βραζιλία.

- Ποιες ανάγκες πιστεύετε ότι έχει καθένα από αυτά τα παιδιά;
- Οι ανάγκες τους είναι παρόμοιες ή διαφορετικές;

4. Να γράψετε στον παρακάτω πίνακα τρεις ανάγκες που θεωρείτε σημαντικές για όλους τους ανθρώπους και να συμπληρώσετε το δικαίωμα που αντιστοιχεί σε καθεμιά, σύμφωνα με το παράδειγμα:

Ανάγκη για	Δικαίωμα
Πόσιμο νερό	Να έχουν όλοι οι άνθρωποι πρόσβαση σε καθαρό και πόσιμο νερό.

5. Κάθε δικαίωμα που έχουμε γεννά και μια υποχρέωση. Αντιστοιχίστε τις κάρτες των δικαιωμάτων με τις κάρτες των υποχρεώσεων.

Έχω δικαίωμα να με σέβονται και να μη με κοροϊδεύουν.

Έχω την υποχρέωση να σέβομαι την ιδιωτική ζωή των άλλων.

Έχω δικαίωμα να λέω ελεύθερα τη γνώμη μου.

Έχω την υποχρέωση να μην προσβάλλω και να μην κοροϊδεύω τους άλλους.

Έχω δικαίωμα να προστατεύονται η οικογένειά μου, το σπίτι μου και αυτά που σκέφτομαι.

Έχω την υποχρέωση να ακούω τη γνώμη του άλλου, έστω και αν διαφωνώ μαζί του.

6. Τι γίνεται όμως όταν δεν τηρούμε τις υποχρεώσεις μας; Διαβάστε τι συνέβη στην Ιωάννα.

Η Ιωάννα ζήτησε από τους γονείς της να της επιτρέψουν να έρχονται οι φίλοι της μια φορά την εβδομάδα στο σπίτι για να παίξουν. Οι γονείς της συμφώνησαν, αρκεί να τακτοποιούσε το σπίτι, όταν θα τελειώνουν το παιχνίδι.

Κάθε φορά που έρχονταν οι φίλοι της έπαιζαν πολλά παιχνίδια και χρησιμοποιούσαν τους περισσότερους χώρους του σπιτιού. Όταν εκείνοι έφευγαν, η Ιωάννα πήγαινε για ύπνο χωρίς να κάνει καμία δουλειά. Έτσι αναγκάζονταν οι γονείς της ή τα αδέρφια της να μαζεύουν τα παιχνίδια και να τακτοποιούν τον χώρο.

Μια μέρα οι γονείς της Ιωάννας τής ανακοίνωσαν ότι οι φίλοι της δεν μπορούν να ξαναέρθουν στο σπίτι. Η Ιωάννα άρχισε να διαμαρτύρεται για την απόφαση των γονιών της και να φωνάζει ότι ήταν δικαίωμά της να καλεί τους φίλους της και ότι δεν μπορούσαν να της το στερήσουν.

- Ποιο δικαίωμα είχε η Ιωάννα;
- Γιατί κινδύνευσε να χάσει το δικαίωμα αυτό;

7. Συχνά δημιουργούνται καταστάσεις όπου τα δικαιώματα του ενός μπορεί να έρχονται σε αντίθεση με τα δικαιώματα κάποιου άλλου.

Τι κάνουμε τότε; Να μελετήσετε τα σκίτσα και να απαντήσετε στις ερωτήσεις:

Γιατί το είπες αυτό Πέτρο;
Σταμάτα πια, γίνεσαι
ενοχλητικός!

Και τι έγινε που τον
είπα χοντρό;
Δεν έχω το δικαίωμα
να λέω ελεύθερα τη
γνώμη μου;

- Ποιο δικαίωμά του διεκδικεί ο Πέτρος;
- Γιατί διαμαρτύρεται ο Αλέξανδρος;

- Ποιο δικαίωμα του συμμαθητή του υπερασπίζεται ο Αλέξανδρος;
- Έχουν όρια τα δικαιώματά μας;
- Μπορείτε να αναφέρετε ανάλογα παραδείγματα από τη δική σας εμπειρία;

Μάθαμε ότι...

Όλοι έχουμε παρόμοιες ανάγκες και την ελευθερία να τις ικανοποιούμε, δηλαδή έχουμε δικαιώματα. Η άσκηση των δικαιωμάτων μας δημιουργεί και τις ανάλογες υποχρεώσεις.

Υπερασπιζόμαστε τα δικαιώματά μας

Διαπιστώσαμε ότι όλοι οι άνθρωποι έχουν δικαιώματα, τα οποία τους επιτρέπουν να ζήσουν και να αναπτυχθούν με ελευθερία, αξιοπρέπεια, ασφάλεια και δικαιοσύνη. Αυτό αποτελεί μια μεγάλη κατάκτηση στην ιστορία της ανθρωπότητας.

• 1789

Οι άνθρωποι δεν είχαν πάντα αυτά τα δικαιώματα. Τα απέκτησαν με αγώνες και θυσίες χιλιάδων ανθρώπων, οι οποίοι αφιέρωσαν τη ζωή τους για την κατάργηση της δουλείας και για την αναγνώριση του

δικαιώματος της ισότητας και της ελευθερίας. Σημαντικό γεγονός, που βοήθησε στην αναγνώριση των δικαιωμάτων των ανθρώπων, ήταν η Γαλλική Επανάσταση το 1789. Με τη Γαλλική Επανάσταση καθιερώθηκαν πανηγυρικά οι βασικές πολιτικές ελευθερίες και τα φυσικά και απαράγραπτα δικαιώματα κάθε ανθρώπου: «Όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται και παραμένουν ελεύθεροι και έχουν τα ίδια δικαιώματα».

Μετά από τη Γαλλική Επανάσταση δημιουργήθηκε ένα σύνολο δικαιωμάτων, που χαρακτηρίστηκαν ως ατομικά.

• 19ος-20ος αιώνας

Οι πόλεμοι είχαν και έχουν ως αποτέλεσμα την παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Γι' αυτό, μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, τα κράτη-μέλη του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών Ο.Η.Ε. υιοθέτησαν ομόφωνα την Οικουμενική Διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου (10-12-1948).

Η διακήρυξη αυτή καθορίζει τα βασικά δικαιώματα που πρέπει να έχουν όλοι οι άνθρωποι, όπως το δικαίωμα στη ζωή, στην ελευθερία, στην ελευθερία της σκέψης, στη θρησκεία, στην τροφή και στην κατοικία.

Στον πίνακα που ακολουθεί υπάρχουν ορισμένα από τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα που περιέχονται στην Οικουμενική Διακήρυξη του 1948.

Καθένας έχει το δικαίωμα να παντρευτεί και να κάνει οικογένεια.	Καθένας έχει το δικαίωμα να εργάζεται σε ένα ασφαλές περιβάλλον και να αμείβεται δίκαια για την εργασία που προσφέρει.
Καθένας έχει το δικαίωμα σε ιατρική βοήθεια, αν είναι άρρωστος.	Καθένας έχει το δικαίωμα να ζει με ελευθερία και ασφάλεια.
Καθένας έχει το δικαίωμα να συμμετέχει στην πολιτισμική ζωή της κοινότητάς του.	Κανένας δεν μπορεί να παραβιάσει το σπίτι μας ή να ενοχλήσει εμάς και την οικογένειά μας.

το φύλο, τη γλώσσα, τη θρησκεία, τις ιδιαίτερες ανάγκες ή την εμφάνισή τους. Μπορούν να ομαδοποιηθούν σε τέσσερις μεγάλες κατηγορίες:

Δικαιώματα Επιβίωσης

Κάθε παιδί έχει το δικαίωμα για ζωή, στέγη, διατροφή και ιατρική φροντίδα.

Δικαιώματα Προστασίας

Τα παιδιά πρέπει να προστατεύονται από κάθε μορφή βίας, εκμετάλλευσης, παραμέλησης.

Δικαιώματα Ανάπτυξης - Εκπαίδευσης

Όλα τα παιδιά έχουν δικαίωμα στην εκπαίδευση, στο παιχνίδι και την αναψυχή, στη συμμετοχή σε πολιτιστικές εκδηλώσεις, στην πρόσβαση σε πληροφορίες, στην ελευθερία της σκέψης, της συνείδησης και της θρησκείας.

Δικαιώματα Συμμετοχής

Επιτρέπεται στα παιδιά να παίζουν ενεργό ρόλο στις κοινωνίες και τα έθνη τους. Αυτά περιλαμβάνουν την ελευθερία να εκφράζουν γνώμη, να έχουν λόγο σε ζητήματα που αφορούν τη ζωή τους, να συμμετέχουν σε οργανώσεις και να συναθροίζονται ειρηνικά.

Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις στην καθημερινή μας ζωή όπου τα δικαιώματα των παιδιών παραβιάζονται.

2. Να διαβάσετε το παρακάτω απόσπασμα από την προσωπική μαρτυρία ενός παιδιού:

«Το ξύλο δεν βγήκε απ' τον Παράδεισο»

Με άφηνε αδιάφορο, όταν άκουγα τους φίλους μου να λένε ότι έτρωγαν ξύλο για τις αταξίες τους, μέχρι που συνέβη και σε εμένα. Τότε ένιωσα ντροπή και πόνο. Το ξύλο πληγώνει το σώμα και την ψυχή μας. Με το ξύλο το παιδί δεν μπορεί να καταλάβει το σωστό και το λάθος. Η τιμωρία αυτή το εξαγριώνει και το κάνει να νιώθει αβοήθητο. Το ταπεινώνει και το φοβίζει.

Τα παιδιά, που μεγαλώνουν με ξύλο, μαθαίνουν να θεωρούν τη βίαιη συμπεριφορά φυσιολογική, με συνέπεια να αρχίζουν και αυτά να κτυπούν.

Έχουν σκεφτεί ποτέ άραγε οι γονείς ότι, αν το παιδί τους κάνει μια αταξία και το χτυπήσουν, την επόμενη φορά που θα το ξανακάνει τι θα κάνουν; Θα το χτυπήσουν πιο δυνατά; Το ξύλο δεν κάνει καλό στα παιδιά. Οι γονείς και όσοι έχουν την ευθύνη ανατροφής τους δεν πρέπει να χρησιμοποιούν βία για τη διαπαιδαγώγησή τους. Εξάλλου αυτό απαγορεύεται κι από τον νόμο.

Να χωριστείτε σε 4 ομάδες.

Ας υποθέσουμε ότι η κάθε ομάδα είναι ένας από τους παρακάτω και θέλει να υποστηρίξει την άποψη του σχετικά με αυτό το ζήτημα:

Ένα παιδί: Πώς αισθάνεσαι όταν σε χτυπούν;

Ένας γονιός: Τι νομίζεις για το ξύλο; Το θεωρείς κακό ή καλό;

Ένας πολίτης: Θεωρείς ότι οι γονείς πρέπει να χτυπούν τα παιδιά τους. Γιατί το υποστηρίζεις αυτό;

Εκπρόσωπος της Unicef: Είσαι στην επιτροπή για την προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού. Γιατί νομίζεις ότι τα παιδιά δεν πρέπει να τρώνε ξύλο;

Αφού συζητήσετε στην ομάδα σας, να ορίσετε έναν εκπρόσωπο, ο οποίος θα υποστηρίξει τα επιχειρήματά σας στη συζήτηση με τις άλλες ομάδες.

Μάθαμε ότι...

Τα δικαιώματα των ανθρώπων δεν ήταν αναγνωρισμένα σε όλες τις ιστορικές περιόδους.

Στη σύγχρονη εποχή προστατεύονται από την Οικουμενική Διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Υπάρχει ιδιαίτερη μέριμνα για την προστασία των παιδιών και γι' αυτό δημιουργήθηκε και η Διεθνής Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού.

Η ελληνική πολιτεία προστατεύει τα δικαιώματά μας

Στην Ελλάδα, όπως και σε άλλες χώρες, τα δικαιώματα του ατόμου προστατεύονται από το Σύνταγμα και τους νόμους.

Τα δικαιώματα αυτά διακρίνονται σε ατομικά, κοινωνικά, πολιτικά και αφορούν τους Έλληνες πολίτες. Τα δικαιώματα των αλλοδαπών προστατεύονται από τις διεθνείς συμβάσεις, αλλά και από άρθρα του Συντάγματος, όπως για παράδειγμα το Άρθρο 5 που απαγορεύει να γίνονται διακρίσεις, οι οποίες στηρίζονται σε φυλετικά, γλωσσικά ή θρησκευτικά κριτήρια.

Ατομικά Δικαιώματα

είναι αυτά που εξασφαλίζουν την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας κάθε ατόμου, όπως:

- Η προσωπική ελευθερία
- Η προσωπική ασφάλεια
- Το άσυλο κατοικίας
- Η ισότητα
- Η θρησκευτική ελευθερία
- Η ατομική ιδιοκτησία
- Η ελευθερία του τύπου

Κοινωνικά Δικαιώματα

είναι οι παροχές που είναι υποχρεωμένη η πολιτεία να εξασφαλίζει στους πολίτες, έτσι ώστε όλοι να απολαμβάνουν τα στοιχειώδη αγαθά, όπως:

- Δικαίωμα για εκπαίδευση
- Δικαίωμα για εργασία
- Προστασία της μητρότητας, της υγείας, του περιβάλλοντος
- Δικαίωμα για κοινωνική ασφάλιση, για κατοικία

Πολιτικά Δικαιώματα

είναι αυτά που εξασφαλίζουν τη συμμετοχή του πολίτη στην άσκηση της κρατικής εξουσίας, όπως:

- Να εκλέγει τους αντιπροσώπους του (βουλή, δήμο, ευρωβουλή, νομαρχία)
- Να εκλέγεται σε αυτά τα όργανα
- Να ιδρύει και να συμμετέχει σε πολιτικά κόμματα
- Να διορίζεται σε δημόσιες υπηρεσίες
- Να είναι ένορκος στα δικαστήρια

Να επιλέξετε ένα δικαίωμα ατομικό, ένα κοινωνικό και ένα πολιτικό. Να γράψετε ποια είναι η υποχρέωση για τον πολίτη και για το κράτος, σύμφωνα με το παράδειγμα:

Δικαίωμα	Υποχρέωση	
	Ατομική	Κρατική
Ισότητα	Να μην αποκλείω κανέναν από την εργασία	Όλοι είμαστε ίσοι απέναντι στους νόμους

Οι κάτοικοι του Πανοράματος, που διαβάσαμε σε προηγούμενο κεφάλαιο, για να προστατεύσουν τα δικαιώματά τους απευθύνθηκαν και στον Συνήγορο του πολίτη.

► Ο Συνήγορος του Πολίτη δημιουργήθηκε το 1997. Είναι μια Ανεξάρτητη Αρχή, η οποία ελέγχεται μόνο από τη Βουλή των Ελλήνων, δηλαδή από τους

αντιπροσώπους του λαού. Σε αυτήν την Αρχή λειτουργούν 6 τμήματα που συντονίζονται από 6 Βοηθούς Συνηγόρους. Ο Συνήγορος μεσολαβεί μεταξύ των πολιτών και της Διοίκησης, για να προστατεύει τα δικαιώματα των πολιτών και να ελέγχει αν γίνονται όλα νόμιμα. Προσφέρει τις υπηρεσίες του δωρεάν σε όποιον πολίτη το ζητήσει.

Τι είναι η Διοίκηση;

Είναι τα Υπουργεία, οι Δημόσιες Υπηρεσίες, οι Δήμοι και όσοι ασκούν κρατική εξουσία.

Καλημέρα. Το πρόβλημα μου, όπως και άλλων μητέρων με μωρά, είναι η καθημερινή μου μετακίνηση στην πόλη μου, όταν κυκλοφορώ με το μωρό μου στο καρότσι. Και θα σας εξηγήσω γιατί το θεωρώ πρόβλημα; Στην πόλη μου τα πεζοδρόμια έχουν σπασμένες πλάκες και λακκούβες. Συχνά ανεβαίνουν και σταθμεύουν σ' αυτά αυτοκίνητα. Αποφάσισα να διαμαρτυρηθώ στον δήμο και, αφού το πρόβλημα δεν λύθηκε, απευθύνθηκα στον Συνήγορο του Πολίτη.

Ο Συνήγορος του Πολίτη, σε συνεργασία με ειδικούς επιστήμονες, ερεύνησε την κατάσταση των πεζοδρομίων της πόλης μας. Από την έρευνα που έκανε διαπίστωσε την κακή κατάσταση των πεζοδρομίων και ότι εμποδίζεται η ελεύθερη πρόσβαση των πεζών στα πεζοδρόμια. Έτσι, λοιπόν, κάλεσε τον Δήμο, την τροχαία και το αρμόδιο υπουργείο «Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών»:

- να φροντίσουν για τη συντήρηση και την επισκευή των πεζοδρομίων,
- να κατασκευάσουν ράμπες στα πεζοδρόμια, όπου δεν υπάρχουν,
- να ενημερώσουν και να κινήσουν το ενδιαφέρον των πολιτών για τα προβλήματα που δημιουργούνται σε βάρος των πεζών, εξαιτίας της παράνομης στάθμευσης των αυτοκινήτων,
- να γίνονται συχνοί έλεγχοι και να επιβάλλονται οι ανάλογες ποινές για τα αυτοκίνητα που σταθμεύουν πάνω στα πεζοδρόμια.

Κάθε υπηρεσία στον τομέα της Διοίκησης, δεσμεύτηκε να ακολουθήσει τις προτάσεις του Συνήγορου του Πολίτη και να βελτιώσει την ποιότητα της ζωής των πολιτών.

επίσκεψη στην τάξη

Υπάρχει και ο Συνήγορος του Παιδιού. Τον καλέσαμε να έρθει στο σχολείο μας και να συζητήσει μαζί μας.

Ένα από τα τμήματα του Συνήγορου του Πολίτη είναι και ο Συνήγορος του Παιδιού στην Ελλάδα. Λειτουργεί από τον Ιούλιο του 2003 και απόστολή του είναι να υπερασπίζεται τα δικαιώματα των ανηλίκων, δηλαδή όλων των αγοριών και κοριτσιών έως την ηλικία των 18 χρόνων.

Τα παιδιά ρωτούν...	Ο Συνήγορος του Παιδιού απαντά...
<p>Πώς μαθαίνει ο Συνήγορος του Παιδιού ότι παραβιάζονται τα δικαιώματά μας;</p>	<p>Εξετάζω καταγγελίες παιδιών και ενηλίκων για παραβιάσεις δικαιωμάτων του παιδιού. Επισκέπτομαι σχολεία και ιδρύματα, συναντώ τα παιδιά και ακούω τις απόψεις τους. Επικοινωνώ με εκπαιδευτικούς και άλλους επαγγελματίες που ασχολούνται με τα παιδιά. Σε ορισμένες περιπτώσεις, όταν το κρίνω απαραίτητο, επεμβαίνω χωρίς να το ζητήσουν οι πολίτες.</p>
<p>Και όταν διαπιστώνει ο Συνήγορος ότι παραβιάζονται τα δικαιώματα του παιδιού τι κάνει;</p>	<p>Προτείνω προς τη διοίκηση και τα αρμόδια υπουργεία μέτρα για την προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού.</p>

1. Να δώσετε απαντήσεις στις ερωτήσεις του Συνήγορου του Παιδιού:

Ο Συνήγορος του Παιδιού ρωτά...	Τα παιδιά απαντούν...
Ποια δικαιώματά σας γνωρίζετε;	
Τι κάνετε όταν αυτά παραβιάζονται;	

Εγώ είδα στην τηλεόραση το μήνυμα του Συνήγορου του Παιδιού για τη σωματική τιμωρία.

Το τηλεοπτικό αυτό μήνυμα εγκρίθηκε από το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης και προβάλλεται από τους τηλεοπτικούς σταθμούς της χώρας.

Σύμφωνα με το Σύνταγμα της Ελλάδας, το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης, (Ε.Σ.Ρ.), μια άλλη Ανεξάρτητη Αρχή, έχει στόχο να ελέγχει τη λειτουργία του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης σύμφωνα με τους

νόμους. Επίσης, προστατεύει τα παιδιά και τους νέους ως προς το περιεχόμενο των προγραμμάτων αυτών των μέσων ενημέρωσης, στέλνοντας τις κατάλληλες οδηγίες.

2. Αφού διαβάσετε ένα μικρό απόσπασμα από μια οδηγία του Ε.Σ.Ρ. προς τους ραδιοτηλεοπτικούς σταθμούς να απαντήσετε στις ερωτήσεις:

- Απαγορεύεται στους τηλεοπτικούς σταθμούς η μετάδοση διαφημίσεων παιδικών παιχνιδιών από τις 7.00 μ.μ. έως τις 10.00 μ.μ..
- Απαγορεύεται η διαφήμιση πολεμικών παιχνιδιών.
- Η ραδιοτηλεοπτική διαφήμιση δεν πρέπει να προκαλεί κίνδυνο ηθικής ή σωματικής βλάβης στους ανηλίκους.
- Για ποιο λόγο πιστεύετε ότι έστειλε το Ε.Σ.Ρ. αυτή την οδηγία;
- Ποια δικαιώματα των παιδιών προστατεύει;
- Γιατί το Ε.Σ.Ρ. ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για τα παιδιά;

Μάθαμε ότι...

Μερικές φορές η Διοίκηση, δηλαδή τα υπουργεία, οι δήμοι και οι κοινότητες, οι οργανισμοί κοινής ωφέλειας, όπως η Δ.Ε.Η. και η Ε.Υ.Δ.Α.Π., μπορεί με τις ενέργειές τους να θίγουν τα δικαιώματα των πολιτών.

Για να προστατευθούν λοιπόν οι πολίτες και τα δικαιώματά τους, η πολιτεία δημιούργησε με νόμους τις ανεξάρτητες αρχές.

Σε αυτές τις αρχές μπορούν να απευθυνθούν όλοι. Σε ορισμένες περιπτώσεις οι ανεξάρτητες αρχές επεμβαίνουν από μόνες τους, για να προστατεύσουν τους πολίτες.

Κεφάλαιο 4

Τι έμαθα ως τώρα;

1. Μια εικόνα χίλιες λέξεις...

Οι παρακάτω εικόνες παρουσιάζουν τη ζωή παιδιών στον κόσμο. Να αντιστοιχίσετε κάθε εικόνα με τα άρθρα από τη Διεθνή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του παιδιού που είτε κατοχυρώνονται είτε παραβιάζονται.

α.

- 1. Το κάθε παιδί πρέπει να τρέφεται ικανοποιητικά, να έχει σπίτι, ψυχαγωγία και ιατρική φροντίδα.

β.

- 2. Αν το παιδί έχει κάποιο σωματικό πρόβλημα δικαιούται να έχει ιδιαίτερη φροντίδα και εκπαίδευση.

γ.

- 3. Τα παιδιά χρειάζονται μια οικογένεια. Αν δεν έχουν οικογένεια ή αν είναι πολύ φτωχή, οφείλει να τα φροντίσει το κράτος.

δ.

- 4. Όλα τα παιδιά έχουν δικαίωμα στη μάθηση. Τουλάχιστον η στοιχειώδης εκπαίδευση πρέπει να είναι δωρεάν και υποχρεωτική.

ε.

- 5. Κανένα παιδί δεν πρέπει να έχει άμεση συμμετοχή στις εχθροπραξίες.

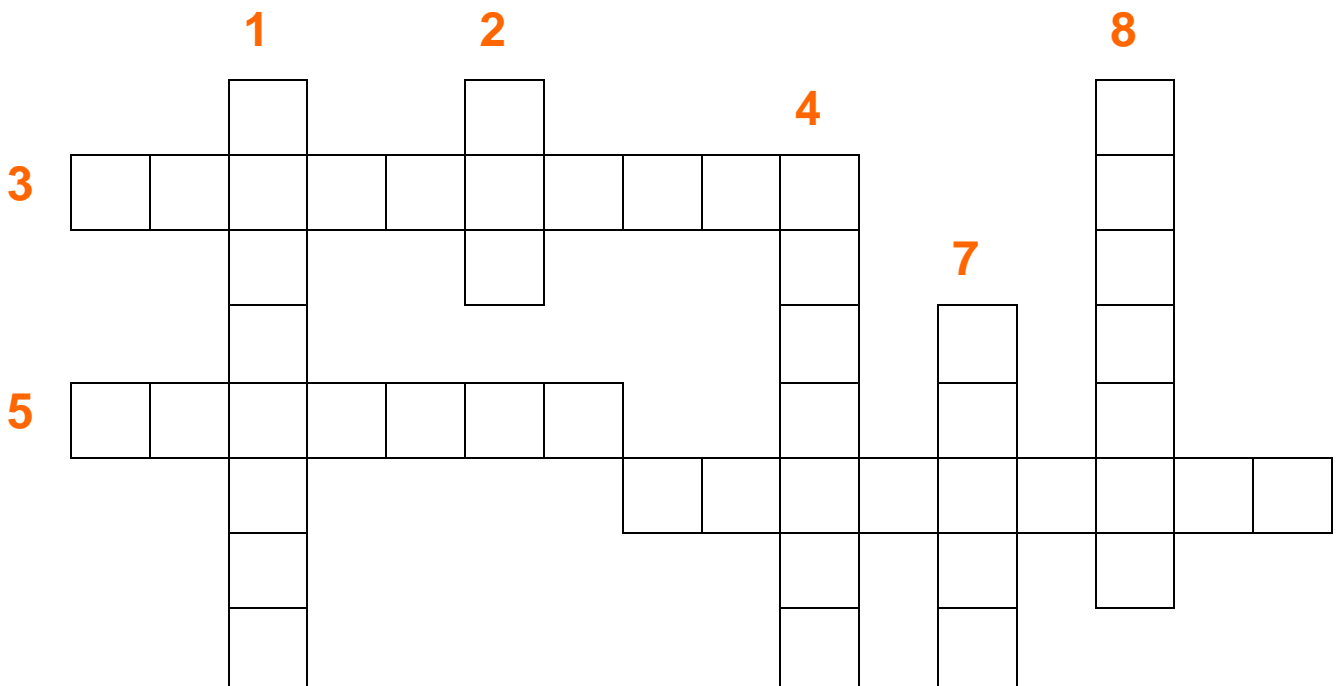
στ.

- 6. Κανένα παιδί δεν πρέπει να δουλεύει αν δε φτάσει στην κατάλληλη ηλικία και δεν πρέπει να κάνει ποτέ ανθυγιεινή εργασία.

2. Οι παρακάτω φράσεις αναφέρονται σε παραβιάσεις δικαιωμάτων. Να τις διαβάσετε προσεκτικά και να γράψετε δίπλα ποιο δικαίωμα παραβιάζεται και σε ποια ομάδα δικαιωμάτων ανήκει:

Απολύθηκε από την εργασία της, επειδή έμεινε έγκυος.		
Δεν υπήρχαν ψηφοδέλτια όλων των κομμάτων στο εκλογικό κέντρο.		
Ο ασθενής αναγκάστηκε να παραμείνει σε φορείο στον διάδρομο του νοσοκομείου, επειδή δεν υπήρχε ελεύθερο κρεβάτι.		
Δεν έγινε η εγγραφή του στο σχολείο, επειδή δεν ήταν μεταφρασμένο το πιστοποιητικό γέννησής του.		

3. Να συμπληρώσετε το σταυρόλεξο.

1. Μπορώ να μιλώ ελεύθερα, επειδή υπάρχει το δικαίωμα ελεύθερης...
2. Κάθε παιδί έχει το δικαίωμα στη...
3. Όλοι οι άνθρωποι έχουμε...
4. Μια κατηγορία δικαιωμάτων...
5. Κάθε δικαίωμα είναι η ελευθερία ικανοποίησης μιας...
6. Και μια άλλη κατηγορία δικαιωμάτων.
7. Έχω δικαίωμα να ακούν τη ... μου.
8. Ένα κοινωνικό δικαίωμα.

Εν συντομία

Δικαίωμα είναι η ελευθερία που έχει κάθε άνθρωπος να ικανοποιεί τις ανάγκες του.

Η άσκηση των δικαιωμάτων μας δημιουργεί και τις ανάλογες υποχρεώσεις.

Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι θεμελιώδεις ελευθερίες, που ισχύουν για όλους τους ανθρώπους, ανεξάρτητα από εθνική προέλευση, φύλο, γλώσσα, θρησκεία. Ο σεβασμός και η προστασία αυτών των δικαιωμάτων μάς επιτρέπουν να ζήσουμε με αξιοπρέπεια, ασφάλεια και ειρήνη, καθώς και να αναπτύξουμε όλες τις ικανότητές μας.

Τα κράτη - μέλη του Ο.Η.Ε. έχουν υιοθετήσει την Οικουμενική Διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Αυτά διακρίνονται σε ατομικά, κοινωνικά και πολιτικά. Στην Ελλάδα τα δικαιώματα των ανθρώπων προστατεύονται από το Σύνταγμα και τους νόμους. Επίσης, τα δικαιώματα του παιδιού κατοχυρώνονται με τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Η ελληνική πολιτεία έχει δημιουργήσει τις **Ανεξάρτητες Αρχές**, όπως είναι ο Συνήγορος του Πολίτη και το Ε.Σ.Ρ., στις οποίες μπορούν να απευθυνθούν όλοι οι πολίτες, όταν θίγονται τα δικαιώματά τους.

Ζούμε στη δημοκρατία

Σ' αυτήν την ενότητα:

- θα μάθουμε τι είναι δημοκρατία και ποιες διαφορές έχει από τη δικτατορία.
- θα γνωρίσουμε το πολίτευμα της χώρας μας και τις λειτουργίες του Ελληνικού Κοινοβουλίου.
- θα διερευνήσουμε και θα προβληματιστούμε για τη δημοκρατία στην καθημερινή μας ζωή, στο σχολείο, στη γειτονιά, στη χώρα μας.

Θα κάνουμε κι εκλογές στην τάξη μας!

Θα προσπαθήσουμε να κάνουμε πράξη τη δημοκρατία στην καθημερινή μας ζωή.

Κεφάλαιο 1

Τι είναι δημοκρατία;

Για να κατοχυρώσουμε τα δικαιώματά μας, πρέπει να ζούμε σε ένα κράτος, στο οποίο όλοι οι πολίτες είναι ίσοι, είναι υπεύθυνοι για την πρόοδο, την ειρήνη και την ευημερία της κοινωνίας.

Δηλαδή να ζούμε σε ένα δημοκρατικό πολίτευμα.

Πολίτευμα είναι ο τρόπος με τον οποίο οργανώνεται και ασκείται η κρατική εξουσία.

Δημοκρατία είναι το πολίτευμα στο οποίο την εξουσία την έχει ο δήμος, δηλαδή ο λαός. Στα σύγχρονα κράτη οι πολίτες αναθέτουν την εξουσία αυτή στους εκλεγμένους αντιπροσώπους τους, τους βουλευτές. Στη δημοκρατία κάθε πολίτης έχει το δικαίωμα να εκλέγει αυτούς που θα τον κυβερνήσουν, αλλά και να εκλέγεται ο ίδιος από τους συμπολίτες του, για να συμμετέχει στη διακυβέρνηση της χώρας.

Στην Ελλάδα έχουμε Δημοκρατία. Όμως αυτό δεν ίσχυε πάντα. Για μια επταετία, από το 1967 έως το 1974, είχαμε στρατιωτική δικτατορία, δηλαδή χούντα. Καλέσαμε στην τάξη μας την κ. Αθηνά, η οποία τότε ήταν φοιτήτρια και αγωνίστηκε

επίσκεψη στην τάξη

«Στις 21 Απριλίου 1967 μια ομάδα στρατιωτικών διέλυσε τη Βουλή και κατήργησε τη δημοκρατικά εκλεγμένη κυβέρνηση με πραξικόπημα, δηλαδή με βίαιο τρόπο. Καταπάτησε τα δημοκρατικά δικαιώματα των πολιτών, όπως την ελευθερία του λόγου και το δικαίωμα να εκλέγουν την κυβέρνηση. Πολλοί πολίτες που αντέδρασαν σε αυτή την κατάσταση φυλακίσθηκαν, βασανίσθηκαν και οδηγήθηκαν στην εξορία. Τον Ιούλιο του 1974 μετά από αγώνες του λαού, των εργατών, των αγροτών και των φοιτητών, η χούντα έπεσε και η δημοκρατία επανήλθε στην Ελλάδα».

Γι' αυτό, κάθε χρόνο στις 17 του Νοέμβρη τιμάμε τον αγώνα των φοιτητών που εξεγέρθηκαν στο Πολυτεχνείο κατά της χούντας.

1. Να γράψετε κάτω από κάθε πρόταση σε ποιο πολίτευμα αναφέρεται:

Δημοκρατία

Οι πολίτες έχουν την ελευθερία να εκφράζουν τη διαφωνία τους είτε με απεργίες είτε με διαδηλώσεις.

Δικτατορία

Η αστυνομία και ο στρατός φροντίζουν για την ασφάλεια των πολιτών και των συνόρων.

Οι πολίτες είναι ελεύθεροι να λένε τη γνώμη τους.

Οι πολίτες διώκονται, τιμωρούνται και φυλακίζονται σε περίπτωση διαφωνίας με τους δικτάτορες.

Απαγορεύονται οι συγκεντρώσεις και οι διαμαρτυρίες των πολιτών

Όλοι οι πολίτες είναι ίσοι απέναντι στον νόμο.

Υπάρχει λογοκρισία, όχι στη γνώμη των πολιτών, αλλά και στην πληροφόρηση τους.

Η αστυνομία και ο στρατός επιβάλλουν, ακόμη και με τη βία, τις εντολές των δικτατόρων.

Οι πολίτες έχουν την ελευθερία να διεκδικούν τα δικαιώματά τους.

Μάθαμε ότι...

Ο τρόπος με τον οποίο οργανώνεται και ασκείται η κρατική εξουσία ονομάζεται πολίτευμα. Η δημοκρατία είναι ένα πολίτευμα σύμφωνα με το οποίο η εξουσία πηγάζει από τον λαό. Στη δημοκρατία όλοι οι πολίτες έχουν το δικαίωμα να εκλέγουν και να εκλέγονται και να συμμετέχουν στα κοινά. Είναι ίσοι απέναντι στον νόμο και έχουν κατοχυρωμένα τα ατομικά, κοινωνικά και πολιτικά δικαιώματά τους.

Το δημοκρατικό πολίτευμα της Ελλάδας

1. Το πολίτευμα της χώρας μας είναι η Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία. Τι σημαίνει αυτό; Οι εικόνες θα σας βοηθήσουν να καταλάβετε το πολίτευμά μας. Συμπληρώστε τις λέξεις στα κενά: κυβέρνηση, Πρόεδρο της Δημοκρατίας, αντιπροσώπους, λαός.

Ο ..... εκλέγει κάθε 4 χρόνια
τους ..... του,

← οι οποίοι εκλέγουν τον .....
.....-κάθε 5 χρόνια-
ο οποίος είναι ο αρχηγός του κράτους.

Από τη Βουλή προέρχεται
η ....., η οποία
κυβερνά τη χώρα.

**Πώς εκλέγει ο λαός τους αντιπροσώπους του;
Μόλις προκηρυχθούν οι εκλογές, οι πολίτες παρακολουθούν, ενημερώνονται και διαβάζουν τα προγράμματα των πολιτικών κομμάτων.**

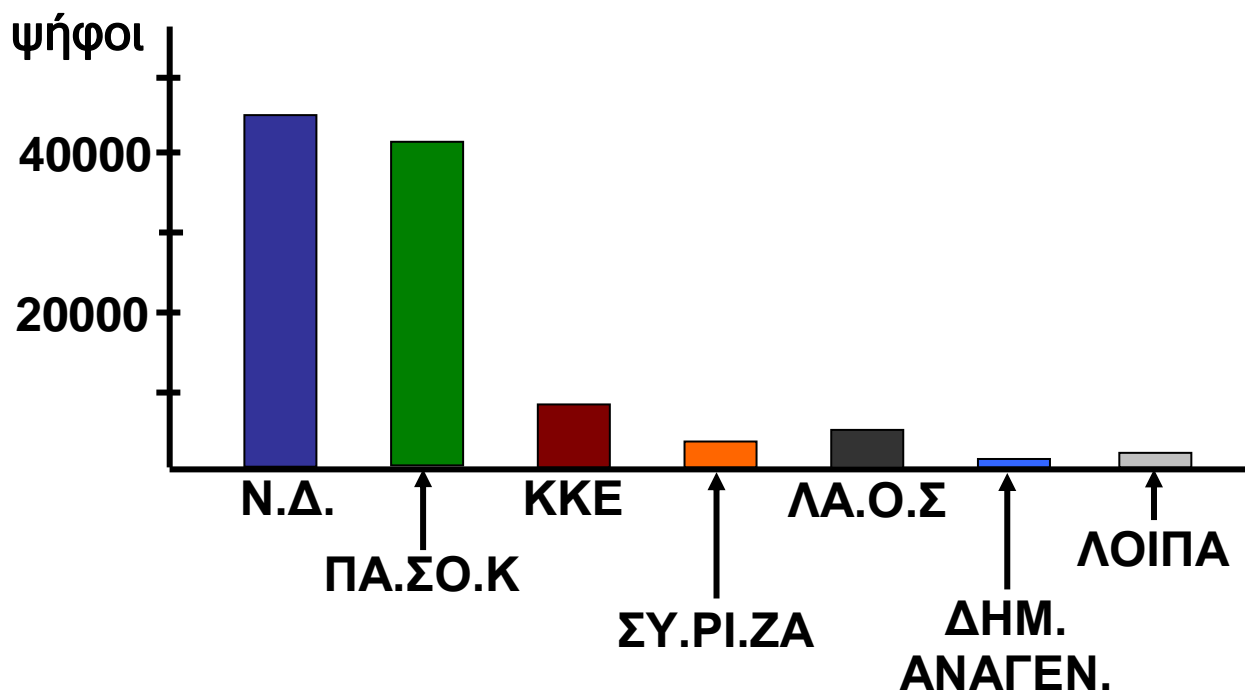
Την ημέρα των εκλογών οι ψηφοφόροι πηγαίνουν στα εκλογικά κέντρα και ψηφίζουν το κόμμα που θεωρούν καλύτερο. Μόλις τελειώσει η ψηφοφορία, μετρώνται τα ψηφοδέλτια του κάθε κόμματος και οι ψήφοι που έλαβε κάθε υποψήφιος.

Στη δημοκρατία υπάρχουν τα πολιτικά κόμματα. Οι πολίτες δηλαδή είναι ελεύθεροι να δημιουργούν ενώσεις με σκοπό να αναλάβουν την κυβέρνηση της χώρας. Αυτές οι ενώσεις των πολιτών είναι τα πολιτικά κόμματα.

Ξέρεις, σκέφτομαι ότι, επειδή η τάξη μας αποτελεί μια ομάδα, μπορεί να εκλέξει ένα συμβούλιο. Το μαθητικό συμβούλιο θα είναι υπεύθυνο να μας ενημερώνει για τα προβλήματα που δημιουργούνται στο σχολείο και την τάξη και να μεταφέρει την άποψή μας για τα θέματα που μας απασχολούν στον σύλλογο των διδασκόντων. Αφού ζούμε στη δημοκρατία, θα πρέπει αυτό το συμβούλιο να βγει μέσα από εκλογές, για να εκφράζει την πλειοψηφία της τάξης.

ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΗΜΑΘΙΑΣ 2007

Εγγεγραμμένοι: 138.632

Ψηφίσαντες: 111.741

Σύνολο Άκυρων-Λευκών: 2.926

Έγκυρα: 108.813

2. Εκλογές στην τάξη!!

Το μαθητικό συμβούλιο της τάξης μας θα αποτελείται από 5 μέλη. Όσοι από τους μαθητές της τάξης μας επιθυμούν να είναι υποψήφιοι το δηλώνουν γράφοντας το όνομά τους στον πίνακα.

Ορίζουμε τριμελή εφορευτική επιτροπή από τους συμμαθητές μας που δεν είναι υποψήφιοι για το συμβούλιο. Αυτή η επιτροπή θα αναλάβει τη διεξαγωγή των εκλογών.

Η εφορευτική επιτροπή φτιάχνει τα ψηφοδέλτια με τα ονόματα των υποψηφίων και ετοιμάζει την κάλπη (ψηφοδόχο).

Κάθε μαθητής παίρνει ένα ψηφοδέλτιο και βάζει σταυρό σε 3 διαφορετικά ονόματα. Ρίχνει το ψηφοδέλτιο διπλωμένο στην κάλπη. Η ψηφοφορία είναι μυστική.

Μόλις ψηφίσουν όλοι, η εφορευτική επιτροπή μετρά τις ψήφους που έλαβε κάθε υποψήφιος και ανακοινώνει τα αποτελέσματα.

Μέλη του μαθητικού συμβουλίου εκλέγονται οι 5 υποψήφιοι που συγκέντρωσαν τους περισσότερους σταυρούς.

Οι υποψήφιοι μπορούν να μιλήσουν για τα σχέδιά τους, αν εκλεγούν στο συμβούλιο. Επίσης, μπορούν να διατυπώσουν τις απόψεις τους για τα καθήκοντα του συμβουλίου.

Θα δημιουργήσουμε αφίσες για τις εκλογές. Τα αποτελέσματα θα τα παρουσιάσουμε με γραφήματα.

Μάθαμε ότι...

Το πολίτευμα της χώρας μας είναι Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία, διότι:

- Οι Έλληνες πολίτες, κάθε τέσσερα χρόνια, εκλέγουν τους αντιπροσώπους τους, τους βουλευτές.
- Οι βουλευτές εκλέγουν τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας.

Πώς λειτουργεί το Ελληνικό Κοινοβούλιο

Η Βουλή είναι το όργανο της πολιτείας στο οποίο εκφράζονται, μέσω των αντιπροσώπων, οι απόψεις του ελληνικού λαού. Είναι ο χώρος στον οποίο γίνεται ο δημόσιος διάλογος για τα θέματα που αφορούν το ελληνικό κράτος και έθνος.

επίσκεψη στην τάξη

Σήμερα καλέσαμε στην τάξη μας τον Νικόλα και την Ελένη, συμμαθητές μας από την ΣΤ΄ τάξη του σχολείου μας. Θα μας μιλήσουν για τη Βουλή των Ελλήνων.

Πριν λίγες μέρες η τάξη μας επισκέφθηκε το Ελληνικό Κοινοβούλιο. Κοινοβούλιο ονομάζεται το σύνολο των βουλευτών, δηλαδή των αντιπροσώπων που εξέλεξε ο ελληνικός λαός.

Κοινοβούλιο ή Βουλή ονομάζεται επίσης και το κτίριο στο οποίο συνεδριάζουν οι βουλευτές.

Στην αρχαία Αθήνα μάθαμε ότι όλοι οι πολίτες συγκεντρώνονταν, συζητούσαν και αποφάσιζαν για σημαντικά θέματα της πόλης τους (Εκκλησία του Δήμου).

Στα σύγχρονα κράτη, επειδή οι πολίτες είναι πολλοί, δεν είναι δυνατόν να συγκεντρώνονται όλοι μαζί πολύ συχνά και να αποφασίζουν για όλα τα ζητήματα που τους αφορούν. Γι' αυτό και οι πολίτες δεν αποφασίζουν πλέον απευθείας οι ίδιοι για όλα τα θέματα, αλλά αναθέτουν την εξουσία αυτή στους εκλεγμένους αντιπροσώπους τους, τους βουλευτές.

Οι κύριες λειτουργίες του Κοινοβουλίου είναι η ψήφιση νόμων (νομοθετικό έργο) και ο έλεγχος των πράξεων της κυβέρνησης (κοινοβουλευτικός έλεγχος).

Το νομοθετικό έργο της Βουλής των Ελλήνων

Η σημαντικότερη αρμοδιότητα της Βουλής των Ελλήνων είναι η νομοθετική, δηλαδή η θέσπιση νόμων. Η κύρια λειτουργία της δηλαδή είναι να συζητά, να επεξεργάζεται και να ψηφίζει τους νόμους.

Ας δούμε με ποιον τρόπο νομοθετεί η Βουλή:

Η κυβέρνηση κατέθεσε στη Βουλή ένα σχέδιο νόμου (νομοσχέδιο) για την «Προστασία των Πολιτιστικών Αγαθών», που αποτελούν την πολιτιστική κληρονομιά της χώρας μας.

Το σχέδιο αυτό του νόμου το πήραν οι βουλευτές μιας ειδικής επιτροπής της Βουλής, η οποία είναι αρμόδια για αυτά τα θέματα. Σε αυτήν την επιτροπή συμμετείχαν βουλευτές από όλα τα κόμματα που αντιπροσωπεύονται στη Βουλή. Αφού το διάβασαν, συζήτησαν, είπαν την άποψή τους και δέχθηκαν κατά πλειοψηφία να το ψηφίσει η Βουλή.

Η Ολομέλεια της Βουλής, δηλαδή το σύνολο των βουλευτών, αφού άκουσε την απόφαση της Επιτροπής ψήφισε. Το νομοσχέδιο έγινε δεκτό κατά πλειοψηφία στη συνεδρία της ολομέλειας της Βουλής στις 8/4/2008.

Εκτός από την κυβέρνηση, μπορούν και οι βουλευτές να προτείνουν έναν νόμο (πρόταση νόμου) για κάποιο θέμα που θεωρούν σημαντικό.

Η Βουλή και οι πολίτες ελέγχουν την Κυβέρνηση

Ας δούμε με ποιον τρόπο:

Οι κάτοικοι μιας περιοχής διαπιστώνουν ότι ο αρχαιολογικός χώρος της περιοχής τους δεν συντηρείται και δεν φυλάσσεται σωστά...

Επικοινωνούν με τους βουλευτές που εκλέγονται στην περιοχή τους. Τους εκθέτουν το πρόβλημα.

Οι βουλευτές καταθέτουν στη Βουλή ερώτηση προς την Κυβέρνηση, προκειμένου να ενεργήσει για το θέμα αυτό. Ο αρμόδιος Υπουργός, αφού εξετάσει την ερώτηση, είναι υποχρεωμένος να δώσει εξηγήσεις στη Βουλή.

1. Βουλευτές για μια μέρα!

Τα μέλη της ομάδας σας έχουν εκλεγεί βουλευτές του Ελληνικού Κοινοβουλίου. Η Κυβέρνηση προτείνει στη Βουλή τον προϋπολογισμό, δηλαδή τα έσοδα και τα έξοδα του κράτους, για την επόμενη χρονιά. Εσείς θέλετε να μοιράσετε το ποσό των 100.000.000€ από τον προϋπολογισμό, με διαφορετικό τρόπο από αυτόν που προτείνει η Κυβέρνηση.

Πώς θα μοιράσετε το ποσό αυτό; Να συμπληρώσετε τα ποσά και να δικαιολογήσετε την πρότασή

σας. Μετά, να συζητήσετε μεταξύ σας πόσο εύκολο ήταν να καταλήξετε σε μια απόφαση.

Παιδεία	
Κατασκευή και συντήρηση σχολείων	
Έκδοση σχολικών βιβλίων	
Δημιουργία σχολικών βιβλιοθηκών	

Υγεία	
Κατασκευή νοσοκομείων	
Αγορά ιατρικών μηχανημάτων	
Διορισμός νοσηλευτικού προσωπικού	

Πολιτισμός	
Δημιουργία μουσείων	
Πολιτιστικές εκδηλώσεις	
Συντήρηση αρχαιολογικών χώρων	

Οι Έλληνες πολίτες δεν εκλέγουν μόνο τους βουλευτές του Ελληνικού Κοινοβουλίου, αλλά συμμετέχουν και στην εκλογή των βουλευτών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, αφού η χώρα μας είναι μέλος της Ε.Ε..

Μάθαμε ότι...

Η Βουλή είναι ένα όργανο του κράτους που ασκεί εξουσία και στο οποίο εκφράζονται οι βασικές απόψεις του ελληνικού λαού. Συγκροτείται από τους βουλευτές, οι οποίοι εκλέγονται άμεσα από τους πολίτες (ψηφοφόροι). Οι εκλογές διεξάγονται κάθε τέσσερα χρόνια.

Βασικό έργο των βουλευτών είναι η νομοθεσία, καθώς και ο έλεγχος των πράξεων της κυβέρνησης. Ο έλεγχος αυτός είναι στοιχείο του δημοκρατικού μας πολιτεύματος, αφού ασκείται από τους αντιπροσώπους του λαού.

Η δημοκρατία στην καθημερινή ζωή

Η δημοκρατία δεν είναι απλώς μια μορφή πολιτεύματος. Υπάρχει στην καθημερινή μας ζωή, στη συμπεριφορά μας, στις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων. Είναι ένας τρόπος ζωής.

Ζούμε μαζί και συναποφασίζουμε

1. Να διαβάσετε τον διάλογο των παιδιών, να συζητήσετε και να απαντήσετε στις ερωτήσεις:

Το μαθητικό συμβούλιο της τάξης μάς κάλεσε χθες σε συγκέντρωση, για να συζητήσουμε ορισμένα σοβαρά θέματα που αφορούν την τάξη μας.

Κάποιοι συμμαθητές μας διαπίστωσαν ότι τα φώτα της αίθουσας παραμένουν αναμμένα ακόμα κι όταν βγαίνουμε έξω. Επίσης, υπάρχουν πολλά χαρτιά κάτω από τα θρανία.

- Ποιες συμπεριφορές των μαθητών, που αναφέρουν ο Αλέξανδρος και η Δανάη, θεωρείτε ότι στηρίζουν τη δημοκρατία στην καθημερινή ζωή στο σχολείο και ποιες όχι; Γιατί;
- Πώς νομίζετε ότι πρέπει να γίνει η συζήτηση στην τάξη, ώστε να διεξαχθεί με δημοκρατικό τρόπο;

Ύστερα από τη συζήτηση, η τάξη μας αποφάσισε κατά πλειοψηφία να δημιουργήσουμε ένα σύνολο κανόνων συμπεριφοράς στη σχολική αίθουσα.

- Όσοι από τους μαθητές δεν συμφώνησαν, είναι υποχρεωμένοι να εφαρμόσουν αυτούς τους κανόνες συμπεριφοράς;

2. Παραμένουμε στον χώρο του σχολείου και εξετάζουμε άλλη μια περίπτωση εφαρμογής της δημοκρατίας στην καθημερινή ζωή. Να διαβάσετε την παρακάτω περίπτωση και να απαντήσετε στις ερωτήσεις:

Πρόσφατα στο σχολείο του Παύλου ήρθαν μαθητές από άλλες χώρες. Μιλούν διαφορετική γλώσσα, έχουν διαφορετική θρησκεία και συνήθειες.

Ο Παύλος θα ήθελε πολύ να γνωρίσει καλά αυτούς τους μαθητές, να μάθει για την πατρίδα τους, κι αν είναι δυνατόν, κάποιες λέξεις στη γλώσσα τους. Κάποιοι όμως φίλοι του προσπαθούν να τον πείσουν να συμμετέχει στα πειράγματα που κάνουν οι ίδιοι σ' αυτούς τους μαθητές, να τους διακόπτει όταν μιλάνε και να τους λέει να επιστρέψουν στην πατρίδα τους.

Στόχος του Παύλου είναι να κάνει τους φίλους του να σταματήσουν αυτή τη συμπεριφορά. Δεν επιθυμεί να χαλάσει τη φιλία του μαζί τους, αλλά πιστεύει ότι τέτοιου είδους πειράγματα σε βάρος των νέων συμμαθητών τους είναι άδικο. Πιστεύει ότι είναι πολύ ενδιαφέρον να έχουν συμμαθητές από άλλες χώρες και ότι σε μια δημοκρατική κοινωνία όλοι μπορούν να ζήσουν αρμονικά.

- Γιατί θεωρείς σημαντικό να πετύχει ο Παύλος αυτόν τον στόχο;
- Ποιος νομίζεις ότι μπορεί να τον βοηθήσει σε αυτήν την προσπάθεια;
- Τι θα αλλάξει στην καθημερινή ζωή όλων, εάν καταφέρει να πείσει τους φίλους του να αλλάξουν συμπεριφορά;
- Γνωρίζεις άλλες παρόμοιες προσπάθειες και από ποιους;

Σε μια δημοκρατική κοινωνία όλοι έχουμε το δικαίωμα στην πληροφόρηση. Κάθε πολίτης οφείλει να ενημερώνεται για όσα συμβαίνουν στον τόπο του, αλλά και σ' όλο τον κόσμο. Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, δηλαδή οι εφημερίδες, τα περιοδικά, η τηλεόραση, το ραδιόφωνο και οι αφίσες μας ενημερώνουν.

Διαβάζοντας με τους γονείς μου τις εφημερίδες βρήκαμε ένα άρθρο που νομίζω ότι έχει σχέση με τη δημοκρατία στην καθημερινή μας ζωή.

Ζούμε μαζί και σεβόμαστε τα δικαιώματα των άλλων

3. Αφού διαβάσετε κι εσείς το παρακάτω άρθρο, να συζητήσετε και να απαντήσετε στις ερωτήσεις:

Το κάπνισμα στους δημόσιους χώρους

Ένας τρόπος για να είμαστε υγιείς, είναι η ενθάρρυνση των κατοίκων της Ελλάδας να σταματήσουν το κάπνισμα.

Η ελληνική κυβέρνηση μελετά την απαγόρευση του καπνίσματος σε όλους τους δημόσιους χώρους. Έτσι θα προστατευθούν και οι παθητικοί καπνιστές, όσοι δηλαδή δεν καπνίζουν και βρίσκονται ή εργάζονται σε χώρους με πολύ καπνό, όπως τα εστιατόρια, οι καφετέριες και αλλού.

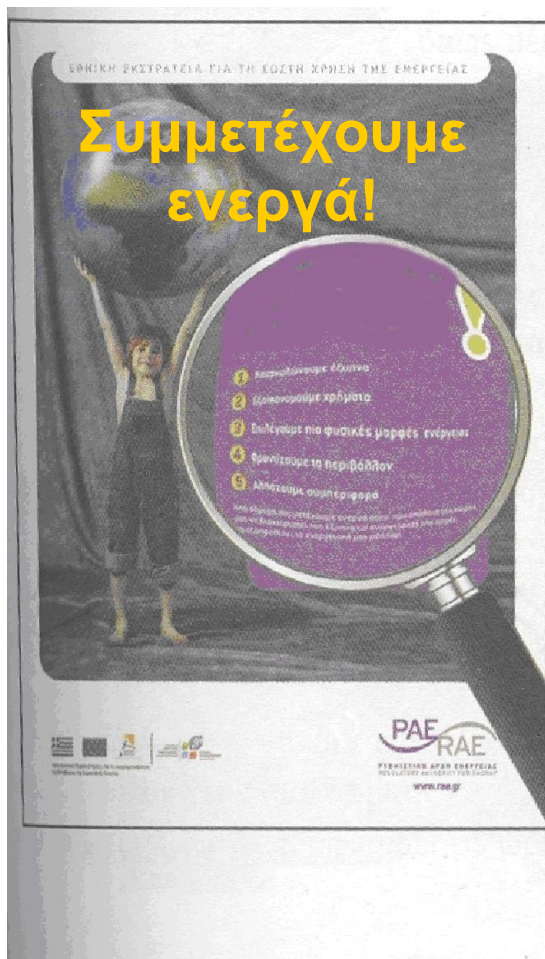
Ορισμένοι άνθρωποι θεωρούν ότι είναι άδικη η απαγόρευση του καπνίσματος. Πιστεύουν ότι η κυβέρνηση δεν μπορεί να στερήσει το δικαίωμα ενός ανθρώπου να καπνίζει, όταν βρίσκεται σε έναν χώρο διασκέδασης.

Αντίθετα, κάποιοι άλλοι υποστηρίζουν ότι με την απαγόρευση αυτή προστατεύονται οι παθητικοί καπνιστές και παράλληλα αποτρέπονται οι νέοι από το κάπνισμα.

(Σύνθεση άρθρων που δημοσιεύθηκαν στον ημερήσιο τύπο)

- Ποια είναι η άποψή σας; Πρέπει να απαγορευθεί το κάπνισμα στους δημόσιους χώρους ή όχι;
- Νομίζετε ότι μια τέτοια απαγόρευση ταιριάζει σ' ένα δημοκρατικό πολίτευμα; Να δικαιολογήσετε την άποψή σας.

Ζούμε μαζί και συμμετέχουμε στις κοινές προσπάθειες

Εγώ πιστεύω ότι αυτή η αφίσα που είδα αφορά τη δημοκρατία στην καθημερινή μας ζωή.

Εθνική εκστρατεία σημαίνει να συμμετέχουμε όλοι εθελοντικά σε μια κοινή προσπάθεια, επειδή το θεωρούμε σωστό και αναγκαίο.

4. Να παρατηρήσετε την αφίσα και να απαντήσετε στις ερωτήσεις:

- Αφού το θέμα είναι τόσο σημαντικό, γιατί το κράτος ζητά να συμμετέχουμε και δεν επιβάλλει νόμους και ποινές;
- Πώς μπορούμε να συμμετέχουμε ενεργά;
- Μπορείτε να υποθέσετε τι επιπτώσεις θα έχει στην καθημερινή μας ζωή, εάν δεν συμμετέχουμε σε αυτήν την κοινή προσπάθεια;

Μάθαμε ότι...

Η δημοκρατία ως τρόπος ζωής εφαρμόζεται στην καθημερινή μας επαφή με τους συμμαθητές μας, τους ανθρώπους της γειτονιάς, με όλα τα μέλη της κοινωνίας που ζούμε.

Η δημοκρατική μας συμπεριφορά, δηλαδή η συμμετοχή στις κοινές προσπάθειες, ο σεβασμός των δικαιωμάτων των άλλων καθώς και των κανόνων και των νόμων του κράτους, εξασφαλίζει την αρμονική συμβίωση και την ευημερία.

Κεφάλαιο 5

Τι έμαθα ως τώρα;

1. Συμπληρώστε τα κενά με τις λέξεις που ταιριάζουν:
Δημοκρατία είναι το ..... όπου η
..... πηγάζει από τον .....
Το πολίτευμα της χώρας μας είναι .....
..... Ο λαός
..... τους αντιπροσώπους του, τους
.....
Αυτοί εκλέγουν τον .....
Το κύριο έργο της Βουλής είναι η .....
και ο .....

2. Πολλοί άνθρωποι κατοικούν σε πολυκατοικίες. Σε μια πολυκατοικία μπορεί να δημιουργούνται καθημερινά προβλήματα, λόγω της συμβίωσης πολλών και διαφορετικών ανθρώπων.

Στην πολυκατοικία της εικόνας μας ο κύριος Χρήστος που μένει στον 3ο όροφο, ακούει κάθε Σάββατο μεσημέρι δυνατά μουσική. Οι υπόλοιποι ένοικοι παραπονιούνται, αλλά αυτός δεν αλλάζει συμπεριφορά γιατί, όπως λέει, «Δημοκρατία δεν έχουμε; Ό,τι θέλω κάνω», με αποτέλεσμα να τσακώνονται και να μη μιλάνε μεταξύ τους.

Η ηλικιωμένη κυρία που κατοικεί στο διαμέρισμα του 4ου ορόφου διαμαρτύρεται για τη θέρμανση. Όπως λέει «το καλοριφέρ ανάβει λίγες ώρες με αποτέλεσμα να κρυώνει». Οι ένοικοι του 2ου ορόφου της λένε ότι δεν

μπορούν να πληρώνουν για θέρμανση, επειδή αυτή δεν εργάζεται πια και μένει συνέχεια στο σπίτι.

Με όλα αυτά οι σχέσεις των ενοίκων σε αυτήν την πολυκατοικία είναι πολύ άσχημες και επικρατεί αναστάτωση. Ορισμένοι από τους ενοίκους επιθυμούν να κάνουν κάτι που θα διορθώσει την κατάσταση.

Μπορείτε να τους βοηθήσετε; Τι τους προτείνετε να κάνουν για να εξασφαλίσουν αρμονική και δημοκρατική συμβίωση; Επιλέξτε τις προτάσεις που θεωρείτε πιο σωστές.

- Να ζητήσουν από τον διαχειριστή της πολυκατοικίας να καλέσει έκτακτη γενική συνέλευση των ενοίκων.
- Να καλέσουν την αστυνομία.
- Ο διαχειριστής να αποφασίσει τις ώρες λειτουργίας του καλοριφέρ.
- Οι ένοικοι να συζητήσουν και ν' αποφασίσουν κατά πλειοψηφία για ώρες λειτουργίας του καλοριφέρ.
- Να κάνουν σύσταση σε αυτούς που παραβαίνουν τον κανονισμό.
- Να προτείνουν νέο διαχειριστή, επειδή ο τωρινός δεν μπορεί να αντιμετωπίσει τα προβλήματα.

3. Να διαβάσετε κι εσείς το παρακάτω άρθρο, να συζητήσετε και να απαντήσετε στις ερωτήσεις:

Στους δρόμους της πόλης...

Όλοι όσοι ζούμε στις πόλεις χρησιμοποιούμε τους δρόμους. Τους χρησιμοποιούμε για να μετακινηθούμε, για αγορές, για γιορτές, για να συναντήσουμε και να μιλήσουμε με φίλους. Κάποιοι και για να παίξουν

ποδόσφαιρο, για παράδειγμα! Πολλές φορές αυτοί οι δρόμοι δεν είναι τόσο καθαροί ή τόσο ασφαλείς όσο θα έπρεπε. Πολλοί φωνάζουν, εμποδίζουν τους άλλους, παραβιάζουν τα σήματα...

Οι άνθρωποι μπορούν να κάνουν τους δρόμους μέρη ευχάριστα, για πεζούς και οδηγούς.

(Σύνθεση άρθρων που δημοσιεύτηκαν στον ημερήσιο τύπο)

- Σκεφτείτε έναν κώδικα συμπεριφοράς που θα δείχνει πώς θέλετε να φέρονται οι άνθρωποι στους δρόμους της πόλης.

Εσείς ακολουθείτε τον κώδικα συμπεριφοράς που δημιουργήσατε;

Εν συντομία

Ο τρόπος με τον οποίο οργανώνεται και ασκείται η κρατική εξουσία ονομάζεται πολίτευμα. Η δημοκρατία είναι ένα πολίτευμα σύμφωνα με το οποίο η εξουσία πηγάζει από τον λαό, δηλαδή ο λαός μέσω των εκλεγμένων αντιπροσώπων του ασκεί την εξουσία.

Το πολίτευμα της Ελλάδας είναι Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία. Από τη Βουλή, δηλαδή από τους αντιπροσώπους του λαού, προέρχεται η Κυβέρνηση και εκλέγεται ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, που είναι και αρχηγός του κράτους.

Η Βουλή συγκροτείται από τους βουλευτές, οι οποίοι εκλέγονται άμεσα από τους πολίτες (ψηφοφόροι). Οι εκλογές διεξάγονται κάθε τέσσερα χρόνια.

Βασικό έργο των βουλευτών είναι η νομοθεσία, καθώς και ο έλεγχος των πράξεων της κυβέρνησης.

Η δημοκρατία στην καθημερινή μας ζωή σχετίζεται με το ενδιαφέρον μας για τα κοινά προβλήματα, τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των κανόνων και των νόμων του κράτους.

Για να λειτουργήσει η δημοκρατία ως πολίτευμα είναι απαραίτητη η συλλογική δράση και η ενεργή συμμετοχή κάθε πολίτη.

Συμμετέχουμε στη λήψη αποφάσεων

Σ' αυτήν την ενότητα

Θα διερευνήσουμε τον τρόπο με τον οποίο λαμβάνουμε αποφάσεις

- για προσωπικά θέματα
- σε έναν σύλλογο
- στην τοπική κοινωνία, δηλαδή τον δήμο μας.

Θα προβληματιστούμε και θα συζητήσουμε τι είναι ο ενεργός πολίτης.

Και σας έχουμε μία έκπληξη! Θα παίξουμε και θα θυμηθούμε όσα μάθαμε!

Κεφάλαιο 1

Ερευνώ - σκέφτομαι – αποφασίζω

Στη δημοκρατία συμμετέχουμε σε ομάδες, αναλαμβάνουμε δράσεις και παίρνουμε αποφάσεις για την επίλυση των θεμάτων που μας απασχολούν. Αποφάσεις λαμβάνουμε για προσωπικά και οικογενειακά θέματα, για ζητήματα που απασχολούν την ομάδα στην οποία είμαστε μέλη, τον σύλλογο στον οποίο ανήκουμε, τη γειτονιά και τον δήμο που κατοικούμε, την πολιτεία της οποίας είμαστε πολίτες...

Πολλές φορές είναι δύσκολο να αποφασίσουμε. Πώς μπορούμε να κάνουμε τα πράγματα πιο εύκολα;

Πλησιάζει το καλοκαίρι και δεν έχω αποφασίσει ακόμα τι θα κάνω. Να πάω στο χωριό μου ή στην κατασκήνωση;

Θα προσπαθήσω να σε βοηθήσω. Ας βάλουμε τα πράγματα σε μια σειρά. Τι θεωρείς πιο σημαντικό για τις διακοπές σου;

Μα φυσικά το παιχνίδι!

Και στα δυο θα παίξω πολύ. Αλλά στην κατασκήνωση θα κάνω μπάνιο στη θάλασσα, ποδηλασία, θα παίξω μπάσκετ...

Σίγουρα στο χωριό. Λεν είναι όμως μόνο οι φίλοι, αλλά στο χωριό θα δω τη γιαγιά και τον παππού. Στην κατασκήνωση όμως θα γνωρίσω νέους φίλους.

Προτείνουν την κατασκήνωση, γιατί είναι πιο κοντά και μπορούν να έρχονται να με βλέπουν.

Πού νομίζεις ότι θα παίξεις περισσότερο;

Πού έχεις περισσότερους φίλους;

Οι γονείς σου τι σου προτείνουν;

Τώρα, αφού σκέφτηκες όλα αυτά, σου είναι πιο εύκολο να αποφασίσεις;

Ναι, θα πάω στην κατασκήνωση!

1. Μελετάμε τον διάλογο των παιδιών και απαντάμε στις ερωτήσεις:

Πώς βοήθησε η Δανάη τον Αλέξανδρο να αποφασίσει πού θα πάει το καλοκαίρι;

Τι έλαβε υπόψη του ο Αλέξανδρος για να πάρει τελικά μια απόφαση;

2. Ο Σύλλογος Διδασκόντων αποφασίζει...

Ο Σύλλογος Διδασκόντων αποτελείται από τους διδάσκοντες σε κάθε σχολείο. Αυτός συνεδριάζει και παίρνει αποφάσεις για διάφορα θέματα που αφορούν τη λειτουργία του σχολείου όπως το πρόγραμμα, οι εκδηλώσεις, οι επισκέψεις των μαθητών σε διάφορους χώρους κ.ά..

Οι εκπαιδευτικοί ενός δημοτικού σχολείου παρατηρούν εδώ και καιρό τη διατροφή των μαθητών στα διαλείμματα και στο Ολοήμερο σχολείο, επειδή η διατροφή των παιδιών είναι ένα σημαντικό ζήτημα.

Διαπίστωσαν ότι πολλοί μαθητές δεν έχουν σωστές διατροφικές συνήθειες και καταναλώνουν τροφές, οι οποίες δημιουργούν προβλήματα στην υγεία τους και τους προσθέτουν παραπάνω βάρος.

Επειδή το σχολείο πρέπει να ασχολείται και με θέματα που αφορούν την υγεία των μαθητών, οι εκπαιδευτικοί αποφάσισαν να συζητήσουν το θέμα στη συνεδρίαση του Συλλόγου Διδασκόντων του σχολείου τους. Σκοπός τους ήταν να αποφασίσουν τι μπορεί να κάνει το σχολείο γι' αυτό το πρόβλημα. Για να οδηγηθούν στην απόφασή τους ακολούθησαν τα παρακάτω βήματα:

Συζήτησαν το πρόβλημα, ανέλυσαν τις αιτίες και τις επιπτώσεις του προβλήματος.

Έθεσαν τον στόχο.

Πρόβλημα:

Διατροφικές συνήθειες των μαθητών

Στόχος:

Η επίτευξη της υγιεινής διατροφής

**Διατύπωσαν
εναλλακτικές
προτάσεις.**

**Αξιολόγησαν
τις
εναλλακτικές
προτάσεις.**

Προτάσεις:

- Να γίνει μια συνάντηση για την ενημέρωση των γονέων, επειδή η διατροφή των μαθητών αφορά την οικογένεια.
- Να ενημερωθούν οι μαθητές από ειδικούς, έτσι ώστε να γνωρίζουν τι και πόσο πρέπει να τρώνε.
- Όλη η σχολική κοινότητα να ξεκινήσει ένα πρόγραμμα για τη διατροφή, στο οποίο θα διερευνήσουν τις διατροφικές συνήθειες των μαθητών και των οικογενειών τους. Σε συνεργασία με διατροφολόγο να δημιουργήσουν το οικογενειακό τους δαιτολόγιο, το οποίο θα ακολουθούν και στο σχολείο (διαλείμματα-Ολοήμερο σχολείο).

Αξιολόγηση προτάσεων:

Έθεσαν κριτήρια

- τη συμμετοχή των ίδιων των μαθητών
- τη συμμετοχή των γονέων
- άμεσα αποτελέσματα

**Αποφάσισαν
κατά
πλειοψηφία.**

Απόφαση:

Την εφαρμογή της τρίτης πρότασης, επειδή με αυτόν τον τρόπο θα συμμετέχουν οι ίδιοι οι μαθητές κι έτσι θα αποκτήσουν ενδιαφέρον γι' αυτό που τρώνε και θα θέσουν βασικές αρχές της καλής διατροφής, ατομικής και οικογενειακής.

Να συζητήσετε:

- Ποια βήματα ακολούθησαν τα μέλη του Συλλόγου Διδασκόντων;
- Με ποιον τρόπο αξιολόγησαν τις εναλλακτικές προτάσεις;
- Πώς αποφάσισαν να εφαρμόσουν την τρίτη πρόταση;

3. Η τάξη σας πρόκειται να εφαρμόσει ένα πρόγραμμα. Προτείνετε θέματα που σας ενδιαφέρουν και που αφορούν το περιβάλλον, την υγεία, την πόλη σας κ.ά.. Να συζητήσετε και να προσπαθήσετε, να αποφασίσετε το θέμα του προγράμματος, ακολουθώντας τα παρακάτω βήματα.

Προτάσεις	Κριτήρια αξιολόγησης προτάσεων	Απόφαση

Όταν καταλήξουμε σε μια απόφαση το Μαθητικό Συμβούλιο θα την μεταφέρει στο Σύλλογο Διδασκόντων.

Μάθαμε ότι...

Οι άνθρωποι καθημερινά παίρνουν αποφάσεις είτε σε ατομικό είτε σε συλλογικό επίπεδο. Για να διευκολυνθούν στη λήψη αποφάσεων, καλό είναι:

- να διατυπώνουν τον στόχο, δηλαδή το επιθυμητό αποτέλεσμα,

- να σκέφτονται και να προτείνουν εναλλακτικές λύσεις,
- να τις αξιολογούν βάζοντας συγκεκριμένα κριτήρια και τελικά
- να επιλέγουν την καταλληλότερη λύση για το συγκεκριμένο ζήτημα στη συγκεκριμένη χρονική περίοδο.

Οι αποφάσεις στον Δήμο

Όσες πόλεις έχουν πληθυσμό πάνω από 10.000 κατοίκους ή είναι πρωτεύουσες νομών, ανεξάρτητα από τον πληθυσμό τους, αποτελούν Δήμο. Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις που έχουν χαρακτηριστεί για ιστορικούς και άλλους λόγους ως Δήμοι και περιοχές με μικρότερο πληθυσμό. Κάθε τέσσερα χρόνια γίνονται δημοτικές εκλογές, όπου οι πολίτες εκλέγουν τον Δήμαρχο και τους Δημοτικούς Συμβούλους που θα διοικήσουν τον Δήμο τους.

Ο Δήμαρχος με το Δημοτικό Συμβούλιο φροντίζουν για όλα τα θέματα του Δήμου (καθαριότητα, φωτισμός, εκδηλώσεις, συντήρηση σχολικών κτιρίων κ.ά.). Το Δημοτικό Συμβούλιο συνεδριάζει τακτικά για να συζητά και να λαμβάνει αποφάσεις για όλα τα θέματα που απασχολούν τον Δήμο.

Στις συνεδριάσεις αυτές συζητούν κάθε θέμα. Προτείνουν διάφορες λύσεις, τις αξιολογούν και αποφασίζουν κατά πλειοψηφία.

1. Το Δημοτικό Συμβούλιο της πόλης μας συνεδριάζει...

Βρισκόμαστε στο Δημαρχείο της πόλης μας όπου σήμερα συνεδριάζει το Δημοτικό Συμβούλιο. Το κύριο θέμα που θα συζητηθεί είναι αυτό που απασχολεί τους κατοίκους τον τελευταίο καιρό.

Μια μεγάλη έκταση 20 στρεμμάτων ήταν μέχρι τώρα ένας σκουπιδότοπος. Πρόσφατα όμως, ο Δήμος καθάρισε τον χώρο από τα σκουπίδια και όλοι τώρα ασχολούνται με το πώς θα τον αξιοποιήσουν με τον καλύτερο τρόπο.

Υπάρχουν πολλές προτάσεις για τη χρήση αυτού του χώρου:

Ορισμένοι δημοτικοί σύμβουλοι υποστηρίζουν ότι πρέπει να κατασκευαστεί ένα εμπορικό κέντρο. Μια μεγάλη εταιρεία που κατασκευάζει εμπορικά κέντρα έχει καταθέσει στον Δήμο μια σοβαρή μελέτη. Το κέντρο αυτό θα εξυπηρετεί τους κατοίκους της πόλης και έτσι δεν θα χρειάζεται να πηγαίνουν σε γειτονικές πόλεις για τις αγορές τους, ενώ θα βρουν εργασία πολλοί δημότες.

Κάποιοι άλλοι δημοτικοί σύμβουλοι προτείνουν να γίνει στον χώρο αυτό ένα πάρκο. Το πράσινο της περιοχής είναι ελάχιστο και έτσι τώρα είναι μια μοναδική ευκαιρία να αυξηθεί. Είναι

πολύ δύσκολο να ξαναβρεθεί μια τέτοια μεγάλη έκταση, όπως αυτή, για τέτοιο σκοπό.

Ορισμένοι θεωρούν ότι σ' αυτόν τον χώρο σε συνεργασία με τον Οργανισμό Εργατικής Κατοικίας πρέπει να δημιουργηθούν εργατικές κατοικίες. Το πρόβλημα της στέγασης είναι πολύ

σημαντικό. Όλοι θέλουν να έχουν ένα δικό τους σπίτι να στεγαστούν, αλλά για ορισμένους είναι σχεδόν ανέφικτο. Γι' αυτόν τον λόγο, τώρα που βρέθηκε αυτό το μεγάλο οικόπεδο, είναι ευκαιρία να στεγαστούν κάποιες οικογένειες.

- **Υποθέστε ότι η τάξη σας είναι το Δημοτικό Συμβούλιο που συνεδριάζει για την επίλυση του παραπάνω θέματος.**
- **Χωριστείτε σε τρεις ομάδες, όσες είναι και οι προτεινόμενες λύσεις. Κάθε ομάδα να αναλάβει να υποστηρίξει μία από τις προτάσεις. Προσπαθήστε να πάρετε μια απόφαση για τη διαχείριση της περιοχής. Θυμηθείτε τα βήματα που είδαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο.**

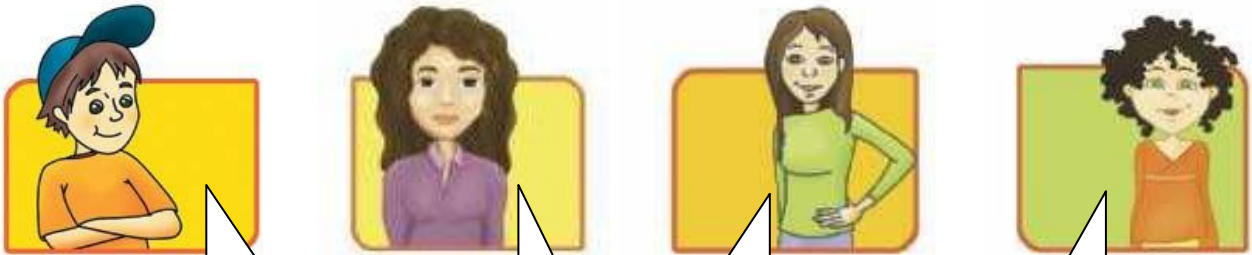
Μάθαμε ότι...

Κάθε Δήμος αποτελεί έναν οργανισμό για τη διοίκηση μιας πόλης. Οι δημοτικές αρχές εκλέγονται κάθε τέσσερα χρόνια. Φροντίζουν για την ίδρυση και συντήρηση των σχολικών κτιρίων, για την αποχέτευση, την καθαριότητα, το πράσινο της πόλης κ.ά..

Για την πρόοδο και ανάπτυξη της πόλης συμμετέχουν όλοι οι κάτοικοί της με τις προτάσεις και τη δράση τους.

Κεφάλαιο 3

**Ο ενεργός πολίτης αποφασίζει,
συμμετέχει και δρα**

Τώρα που τελειώνουμε αυτή τη χρονιά, ξέρεις, κατάλαβα ότι σε όλο αυτό το βιβλίο προσπαθήσαμε να ερευνήσουμε, να μάθουμε, να προβληματιστούμε για την κοινωνία που ζούμε.

Αυτή η έρευνα με βοήθησε να αποφασίσω ότι πρέπει να συμμετέχουμε και να ενδιαφερόμαστε για όσα συμβαίνουν στη γειτονιά μας, στον Δήμο μας, στη χώρα μας, στον κόσμο. Να έχουμε άποψη για τη ζωή μας, έτσι ώστε να φτιάξουμε μια κοινωνία καλύτερη.

Δεν θα περιμένουμε να μεγαλώσουμε για να συμμετέχουμε με την ψήφο μας μόνο! Μπορούμε να αναλάβουμε και τώρα κάποιες δράσεις.

Μπορούμε να συμμετέχουμε σε διάφορες ομάδες, συλλόγους, οργανώσεις, για να βελτιώσουμε ορισμένα θέματα που μας απασχολούν.

Και βέβαια μπορούμε να δράσουμε όλοι μαζί και ο καθένας μόνος του για την προστασία του περιβάλλοντος, της υγείας μας, των δικαιωμάτων των ανθρώπων, για να μην υπάρχει φτώχεια, βία και διακρίσεις.

Ας μην τα περιμένουμε όλα από τους άλλους. Ας αποφασίσουμε όλοι να συμμετέχουμε ενεργά, να προτείνουμε, να διεκδικούμε και να δρούμε.

Μάθαμε ότι...

Ενεργός πολίτης είναι εκείνος ο οποίος ενημερώνεται και ενδιαφέρεται για όσα συμβαίνουν στη γειτονιά του, στην πόλη του, στη χώρα του και στον κόσμο και συμμετέχει, μέσα στις δυνατότητές του, στην επίλυση τόσο των τοπικών όσο και των παγκόσμιων προβλημάτων.

Είμαστε ενεργοί και υπεύθυνοι πολίτες

... και τώρα έφτασε η στιγμή να παίξουμε, όπως σας υποσχεθήκαμε στην αρχή της Ενότητας Δ. Το παιχνίδι είναι ομαδικό και θα μας βοηθήσει να θυμηθούμε τα θέματα που επεξεργαστήκαμε αυτή τη χρονιά, να προβληματιστούμε, να συζητήσουμε μεταξύ μας στην ομάδα και να επιλέξουμε τη σωστή απάντηση όπου χρειαστεί, επιχειρηματολογώντας για την άποψή μας.

Απαιτούμενα υλικά για το παιχνίδι:

- 4 διαφορετικού χρώματος πιόνια
- 4 ζάρια

Το παιχνίδι αρχίζει:

Χωριζόμαστε σε 4 ομάδες. Η κάθε ομάδα παίρνει ένα πιόνι διαφορετικού χρώματος και ένα ζάρι.

Κόβουμε τις επόμενες σελίδες όπου υπάρχει η βάση του παιχνιδιού και η οποία αποτελείται από χρωματιστά τετράγωνα. Τα πράσινα τετράγωνα αντιστοιχούν σε μια ερώτηση, τα κόκκινα σε μια ποινή.

Όλες οι ομάδες ξεκινούν από την αφετηρία και έχουν στόχο να φτάσουν στο τέρμα της διαδρομής. Κάθε ομάδα ρίχνει το ζάρι, όταν έρθει η σειρά της.

Αν πέσετε σε πράσινο τετράγωνο, ο δάσκαλος σας διαβάζει την ερώτηση. Η ομάδα συνεδριάζει χαμηλόφωνα και ένας εκπρόσωπός της ανακοινώνει την απάντηση. Αν η απάντηση είναι σωστή προχωράτε όσα τετράγωνα γράφει η καρτέλα. Σε περίπτωση που δεν απαντήσετε σωστά, μένετε στάσιμοι.

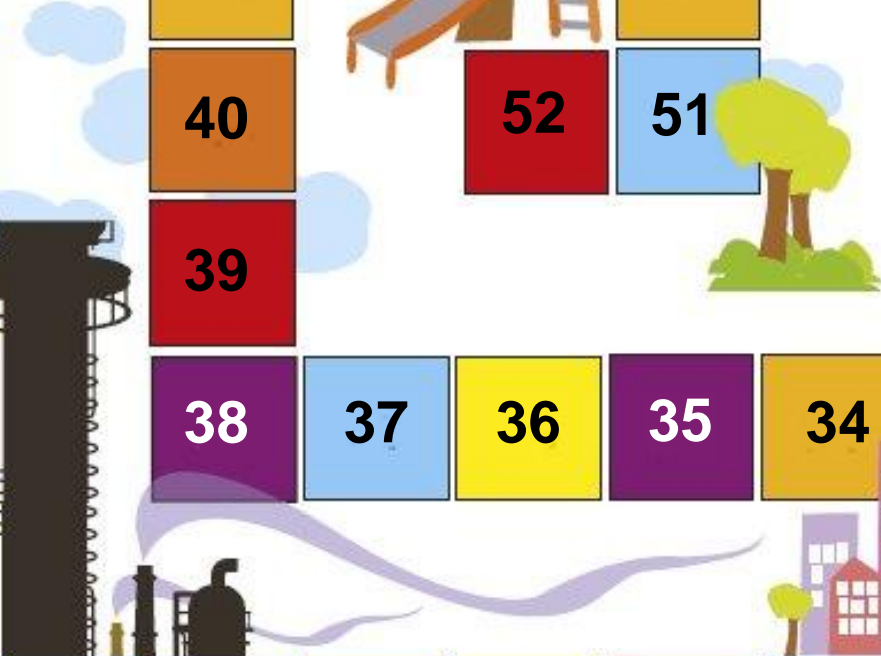
Αν πέσετε σε κόκκινο τετράγωνο, κάτι κακό έχει συμβεί και η ποινή γι' αυτό αναγράφεται πάνω στην κόκκινη κάρτα.

Καλή επιτυχία!

18	19	20	21	22	23	24	25
17							26
16		44	45	46	47		27
15		43			48		28
14		42			49		29
13		41			50		30
12		40			52	51	31
11		39					32
10		38	37	36	35	34	33
9							
8	7	6	5	4	3	2	1

ερώτηση 1: Αλυσίδα σούπερ μάρκετ ανακοινώνει ότι προσφέρει δωρεάν ποδήλατο στα παιδιά που θα φέρουν για ανακύκλωση τα περισσότερα κουτάκια αλουμινίου. Τι αποφασίζετε να κάνετε;

- Αυξάνετε την κατανάλωση αναψυκτικών σε αλουμινένια κουτάκια για να κερδίσετε το ποδήλατο.
- Μειώνετε την κατανάλωση αναψυκτικών και από τα χρήματα που εξοικονομείτε αγοράζετε το ποδήλατο.

προχωράτε 4

ερώτηση 2: Τι σημαίνει «ελευθερία του τύπου»;

- Δεν χρειάζεται να πληρώνουμε χρήματα για την αγορά εφημερίδων και περιοδικών.
- Στον τύπο (εφημερίδες, περιοδικά κ.ά.) μπορούν να εκφράζονται ελεύθερα όλες οι απόψεις.

προχωράτε 3

ερώτηση 3: Στην είσοδο της παιδικής χαράς της γειτονιάς σας υπάρχει πινακίδα που γράφει: «Απαγορεύεται η είσοδος σε σκύλους». Ποιος έχει πάρει αυτή την απόφαση;

προχωράτε 3

ερώτηση 4: Δημοκρατία στην καθημερινή ζωή είναι:

- Να λέω τη γνώμη μου ελεύθερα.
- Να λέω τη γνώμη μου ελεύθερα και να σέβομαι τη γνώμη των άλλων.

προχωράτε 3

ερώτηση 5: Τι σημαίνει μεταφορικά η φράση «κράτα με να σε κρατώ να ανεβούμε στο βουνό»;

- Βοηθάμε ο ένας τον άλλον για να κάνουμε ορειβασία.
- Για να πετύχουμε τον στόχο μας πρέπει να συνεργαζόμαστε.

προχωράτε 3

ερώτηση 6: Κάθε πολίτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει το δικαίωμα να ζει και να εργάζεται σε οποιαδήποτε χώρα - μέλος της Ένωσης επιθυμεί.

- Σωστό
- Λάθος

προχωράτε 2

ερώτηση 7: Έλληνας πολίτης είναι:

- Κάθε κάτοικος της Ελλάδας.
- Εκείνος που γεννήθηκε από Ελληνίδα μητέρα ή Έλληνα πατέρα και κατοικεί στην Ελλάδα.

προχωράτε 2

ερώτηση 8: Ενεργός και υπεύθυνος πολίτης είναι:

- Αυτός που ψηφίζει στις εκλογές.
- Αυτός που ψηφίζει στις εκλογές και ενδιαφέρεται για τα κοινά προβλήματα.
- Αυτός που ψηφίζει στις εκλογές, ενδιαφέρεται για τα κοινά προβλήματα και συμμετέχει στην επίλυσή τους.

προχωράτε 4

ερώτηση 9: Τι σημαίνει η φράση του Βολταίρου «διαφωνώ με αυτό που λες, αλλά θα υπερασπιστώ το δικαίωμά σου να το λες»;

προχωράτε 3

ερώτηση 10: Οι βουλευτικές εκλογές με βάση το Ελληνικό Σύνταγμα διενεργούνται:

- Κάθε δύο χρόνια.
- Κάθε τέσσερα χρόνια.
- Κάθε πέντε χρόνια.

προχωράτε 2

ερώτηση 11: Σε ποιες κατηγορίες διακρίνονται τα δικαιώματά μας;

προχωράτε 2

ερώτηση 12: Η Βουλή είναι:

- Το σύνολο των ψηφοφόρων.
- Το σύνολο των εκλεγμένων αντιπροσώπων του λαού.

προχωράτε 2

ερώτηση 13: Κάθε δικαίωμα γεννά και μια υποχρέωση

- Σωστό
- Λάθος

προχωράτε 2

ερώτηση 14: Με ποιον τρόπο οι πολίτες ελέγχουν την Κυβέρνηση;

προχωράτε 3

ερώτηση 15: Σε ποιες από τις παρακάτω ομάδες συμμετέχετε υποχρεωτικά και σε ποιες προαιρετικά;

- Ομάδα σκακιού.
- Οικογένεια.
- Ποδοσφαιρική ομάδα.
- Σχολείο.

προχωράτε 2

ερώτηση 16: Κάθε άνθρωπος είναι ελεύθερος να επιλέγει το θρήσκευμά του.

- Σωστό
- Λάθος

προχωράτε 2

ερώτηση 17: Ποιο είναι το πολίτευμα της Ελλάδας;

προχωράτε 2

ερώτηση 18: Υπεύθυνοι για την προστασία του περιβάλλοντος είναι

- Οι κυβερνήσεις.
- Οι πολίτες.
- Όλοι οι παραπάνω.

προχωράτε 2

ερώτηση 19: Τι σημαίνει η φράση «σκέψου παγκόσμια, δράσε τοπικά»;

προχωράτε 4

ερώτηση 20: Ποιες κοινές ανάγκες έχει ένα παιδί που ζει στην Αφρική, ένα παιδί που ζει στην Β. Αμερική και ένα που ζει στην Ασία;

προχωράτε 4

Δεν πήγατε στην προπόνηση της ομάδας σας.

Πίσω 1 τετράγωνο

Δεν περάσατε από τις διαβάσεις των πεζών.

Χάνετε ένα γύρο.

Αφήσατε τις βρύσες του σχολείου ανοιχτές για να παίξετε με το νερό.

Χάνετε ένα γύρο.

Καταστρέψατε την κούνια της παιδικής χαράς και φύγατε χωρίς να ειδοποιήσετε την αρμόδια υπηρεσία του Δήμου.

Χάνετε ένα γύρο

Αποκτήσατε το κατοικίδιο που τόσο επιθυμούσατε, αλλά δεν το φροντίζετε.

Πίσω 2 τετράγωνα

Αφήσατε τα ποδήλατά σας στη ράμπα για τα άτομα με ειδικές ανάγκες.

Πίσω 2 τετράγωνα

Πήγατε εκδρομή στο δάσος και φεύγοντας δεν μαζέψατε τα σκουπίδια σας.

Πίσω 2 τετράγωνα

Περιεχόμενα

Ενότητα Α: Είμαστε όλοι πολίτες

Κεφάλαιο 1:

Πού ανήκω; 8

Κεφάλαιο 2:

Τα ονόματα είναι κάτι
περισσότερο από λέξεις 15

Κεφάλαιο 3:

Ζούμε όλοι μαζί στην Ελλάδα 21

Κεφάλαιο 4:

Περικλής, πολίτης Αθηναίος 26

Κεφάλαιο 5:

Το κράτος και το έθνος 31

Κεφάλαιο 6:

Είμαστε πολίτες της Ελλάδας,
της Ευρώπης και του κόσμου 38

Κεφάλαιο 7:

Είναι και δική μου δουλειά; 47

Κεφάλαιο 8:

Τι έμαθα ως τώρα 57

    Εν συντομία 62

Ενότητα Β: Έχουμε δικαιώματα και υποχρεώσεις

Κεφάλαιο 1:

Γνωρίζουμε τα δικαιώματά μας, αναλαμβάνουμε
τις υποχρεώσεις μας 65

Κεφάλαιο 2:

Υπερασπιζόμαστε τα δικαιώματά μας 71

Κεφάλαιο 3:

Η ελληνική πολιτεία προστατεύει
τα δικαιώματά μας 77

Κεφάλαιο 4:

Τι έμαθα ως τώρα	85
Εν συντομία.....	88

Ενότητα Γ: Ζούμε στη δημοκρατία

Κεφάλαιο 1:

Τι είναι δημοκρατία;	90
----------------------------	----

Κεφάλαιο 2:

Το δημοκρατικό πολίτευμα της Ελλάδας	94
--	----

Κεφάλαιο 3:

Πώς λειτουργεί το Ελληνικό Κοινοβούλιο	99
--	----

Κεφάλαιο 4:

Η δημοκρατία στην καθημερινή μας ζωή	105
---	-----

Κεφάλαιο 5:

Τι έμαθα ως τώρα	111
Εν συντομία.....	113

Ενότητα Δ: Συμμετέχουμε στη λήψη αποφάσεων

Κεφάλαιο 1:

Ερευνώ – σκέφτομαι – αποφασίζω	116
--------------------------------------	-----

Κεφάλαιο 2:

Οι αποφάσεις στον Δήμο	124
------------------------------	-----

Κεφάλαιο 3:

Ο ενεργός πολίτης αποφασίζει, συμμετέχει και δρα.....	128
--	-----

Κεφάλαιο 4:

Τι έμαθα ως τώρα	130
------------------------	-----

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.